# La pintura a les col·leccions particulars d'Ontinyent i la Vall d'Albaida

La Nostra Terra

CENTRE CULTURAL CAIXA ONTINYENT

# La pintura a les col·leccions particulars d'Ontinyent i la Vall d'Albaida

EXPOSICIÓ
**La pintura a les col.leccions particulars d'Ontinyent i la Vall d'Albaida**

© CAIXA ONTINYENT 2013
© LA NOSTRA TERRA 2013

Comissari:
**LA NOSTRA TERRA**

Coordinador exposició i catàleg:
**Ignasi Gironés Sarrió**

Textos:
**José Gandía Montés [J.G.M.]**
**José Luis García Vidal [J.L.G.V]**
**Ignasi Gironés Sarrió [I.G.S.]**
**Vicent Guerola Blay [V.G.B.]**
**Juan Soler Ferri [J.S.F]**
**José Torró Richart [J.T.R.]**

Correcció lingüística i traducció:
**Manolo Requena Collado**

Portada:
**Jaime Bernabeu Galbis**

Agraïments:
**L'Associació Cultural La Nostra Terra agraeix especialment als propietaris de les obres que, de manera anònima i desinteressada, ens les han cedit temporalment per poder organitzar aquesta mostra i editar el seu catàleg, així com a Fernando Lliso Bartual i a Joan Manuel Belda Sanchis per la seua col·laboració en la revisió dels textos.**

Edició:
**CAIXA D'ESTALVIS D'ONTINYENT. OBRA SOCIAL**
Plaça Sant Domingo, 24 - 46870 ONTINYENT

Maquetació i impressió:
**ENCARTE**
www.encarte.es

Catalogació virtual:
**SOLUNTEC**
www.soluntec.es

**www.exponostraterra.com**

ISBN: 978-84-95102-74-4

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda o transmessa, de cap manera ni per cap mitjà, sense l'autorització prèvia i escrita de l'editor, tret de les citacions en revistes, diaris o llibres si se n'esmenta la procedència.

# La pintura a les col.leccions particulars d'Ontinyent i la Vall d'Albaida

L'exposició ***La pintura a les col·leccions particulars d'Ontinyent i la Vall d'Albaida*** té com a propòsit apropar l'espectador a una sèrie d'obres que difícilment pot veure per pertànyer a col·leccions privades. Així doncs, a partir de la recopilació d'un conjunt de pintures procedents d'aquestes col·leccions, d'un reconegut nivell artístic i d'un caràcter significativament inèdit, ***La Nostra Terra*** posa, temporalment a l'abast del públic interessat, unes peces que difícilment podrien veure's. La mostra es recolza també en altres recursos comunicatius com és un catàleg, editat tant en paper com en suport digital, amb totes les obres comentades en el qual el lector podrà trobar també informació referida als autors més importants. La permanència d'experiències com aquestes és una qüestió fonamental a fi de consolidar l'objectiu de les activitats culturals, que són relativament efímeres. El catàleg esdevindrà testimoni permanent.

El col·leccionisme particular, entés com l'afició per buscar, agrupar i organitzar objectes d'una categoria concreta, pot ser definit com un fenomen sociocultural que es mou a partir de la passió per cercar i posseir un objecte particular, per damunt de la seua funció primària i valor original, per tal de disposar d'aquest objecte singular en exclusiva, de manera envejable i única que ningú més té. El cas del col·leccionisme d'obres d'art, i de quadres en particular, suposa, fins i tot, una expressió cultural de tradició arrelada en les societats més antigues, en què a través d'ell, a banda de satisfer l'instint inherent de possessió propi de l'home, es poden identificar diverses raons de ser, com són la conservació del patrimoni i indubtablement motivacions econòmiques. Qui col·lecciona pintura, qui té un quadre a casa, no sols és posseïdor d'un objecte artístic valuós, sinó que hi diposita una satisfacció pròpia difícilment calculable, que pel simple fet de posseir-lo, aconsegueix satisfer un plaer.

En aquesta mostra ens hem centrat en l'esfera del col·leccionisme pictòric, com a fenomen sociocultural propi. En l'exposició es pot veure reflectida una tradició pròpiament arrelada en la nostra zona d'influència, on els noms dels pintors seleccionats i els temes representats responen a un tòpic que es repeteix en moltes col·leccions particulars. Tot i que l'exposició no persegueix un plantejament cronològic definit, podem trobar-hi obres tant del segle XVI com del segle XX, el bloc principal està protagonitzat per un conjunt d'obres amb les quals s'identifica clarament aquesta tradició col·leccionista dels últims anys. Aquest conjunt està marcat per les obres de temàtica costumista, els paisatges i els retrats de pintors a cavall entre el segle XIX i XX, majoritàriament valencians com Ignacio Pinazo Camarlench, Cecilio Pla, Joaquín Agrasot, Muñoz Degrain, Genaro Lahuerta, José Benlliure o José Segrelles, amb la interrelació de pintors no valencians de referència internacional com Joaquín Mir, Darío de Regoyos o José María Jardines, entre d'altres. També en la mostra s'ofereixen exemples del col·leccionisme d'obres religioses amb la presència d'una obra de Nicolás Borrás o una del *Mestre d'Alzira*.

L'organització d'aquesta exposició no sols ha suposat apropar al públic peces que difícilment podrà contemplar en un altre entorn, sinó que alhora s'han pogut identificar autors d'obres fins ara anònimes i que, a partir de l'estudi que s'ha dut a terme en l'elaboració del catàleg que s'ha fet, s'han pogut descobrir.

Quan l'Associació Cultural ***La Nostra Terra*** pren endavant una iniciativa com aquesta, la motivació que ho precedeix sempre persegueix aportar comunicació, didàctica i cooperació activa en la divulgació i la millora dels coneixements dels valors del patrimoni històrico-artístic, cultural, folklòric, etc. com en altres ocasions l'Associació ha demostrat. Aquesta iniciativa ja ha estat realitzada amb anterioritat a través de l'organització de diverses exposicions elaborades a partir del col·leccionisme particular, com per exemple la celebrada ja en 1987 i titulada *L'art a les col·leccions particulars d'Ontinyent*, o la de 1994 *La ceràmica valenciana en les col·leccions d'Ontinyent* o la de 1997 sota el nom de *La pintura religiosa en les col·leccions d'Ontinyent.* Amb totes elles s'ha aconseguit l'objectiu bàsic d'apropar al públic una sèrie d'obres que no poden ser contemplades fora del seu context privat.

Per últim, cal mencionar i agrair l'entusiasme mostrat per la gent que ha col·laborat en la preparació de tot el material; cercar les obres, contactar amb els propietaris, elaborar les fitxes catalogràfiques i totes les feines inherents al muntatge d'un esdeveniment com aquest, ja que suposa un esforç encomiable de difícil reconeixement. Així doncs, s'ha de fer menció, evidentment especial, als propietaris de les obres, per haver-les deixat desinteressadament i poder-les reunir en aquesta mostra.

**Ignasi Gironés Sarrió**

## 1 *Verònica de la Mare de Déu*

**Escola valenciana del segle XVI, oli sobre taula, 20 x 14 cm**

Menuda icona pintada sobre taula, d'autor desconegut, en la qual es representa una *Verònica de la Mare de Déu*. L'exemplar que ací se'ns mostra respon clarament al model iconogràfic que es conserva en la catedral metropolitana de València, atribuïda a Bartomeu Coscollà, de finals del segle XIV, i que aplegà a València en l'any 1437. Aquest tipus de representació icònica, també coneguda com a la *Vera Efigie* de la Mare de Déu, la trobem repetidament reproduïda en la pintura valenciana del segle XV per reconeguts pintors com Gonçal Peris Sarrià o Joan Reixach.

El model que s'exposa està pintat sobre un fons completament pla i obscur, el rostre de la Mare de Déu està presentat de tres quarts, i va vestit amb mant i vel blanc, amb marcats plecs en forma de "bulló". No porta la filactèria que en aquest tipus de representació sol estar situada en la part inferior amb la salutació angèlica "MAGNIFICAT ANIMA".

A pesar de l'antiguitat del tema representat i del model d'inspiració, la pintura respon a uns trets més manieristes, propis de l'escola valenciana del segle XVI, i més pròxims a les produccions *joanesques*. De fet, s'evidencien grans semblances amb la *Verònica* pintada per Joanes en 1572 i conservada en l'església de Sant Nicolau bisbe i Sant Pere màrtir de València, la qual va servir com a model per a nombroses còpies posteriors. [I.G.S.]

Bartomeu Coscollà, s. XIV

Gonçal de Peris, s. XV

## 1 *Verónica de la Virgen María*

**Escuela valenciana del siglo XVI, óleo sobre tabla, 20 x 14 cm**

Pequeño icono pintado sobre tabla, de autor desconocido, en el cual se representa una *Verónica de la Virgen María*. El ejemplar que aquí se nos muestra responde claramente al modelo iconográfico que se conserva en la catedral metropolitana de Valencia, atribuida a Bartomeu Coscollà, de finales del siglo XIV, que llegó a Valencia en el año 1437. Este tipo de representación icónica, también conocida como *Vera Efigie* de la Virgen María, la encontramos repetidamente reproducida en la pintura valenciana del siglo XV por reconocidos pintores como Gonçal Peris Sarriá o Joan Reixach.

El modelo que se expone está pintado sobre un fondo completamente plano y oscuro, el rostro de la Virgen María está presentado de tres cuartos y va vestido con manto y velo blanco, con marcados pliegues en forma de "bullón". No trae la filacteria que en este tipo de representación suele estar situada en la parte inferior con el saludo angélico "MAGNIFICAT ANIMA".

A pesar de la antigüedad del tema representado y del modelo de inspiración, la pintura responde a unos rasgos más manieristas, propios de la escuela valenciana del siglo XVI, y más próximos a las producciones *juanescas*. De hecho, se evidencian grandes parecidos con la *Verónica* pintada por Juanes en 1572 y conservada en la iglesia de San Nicolás obispo y San Pedro mártir de Valencia, que sirvió como modelo para numerosas copias posteriores. [I.G.S.]

*Verònica*. Juan de Juanes. 1572

## 2 *El Crist de la Victòria*

**Mestre d'Alzira (València, segon quart del segle XVI), oli sobre taula, 68 x 17 cm**

Aquesta representació de Crist ressuscitat disposat dempeus i en *contrapposto* subjectant la creu amb el braç esquerre representa el sentit culminant, triomfant i gloriós del fill de Déu sobre la mort. Aquesta fórmula iconogràfica s'allunya del Crist ressuscitat amb la característica banderola crucífera, tan característica en les representacions artístiques en les quals es narra el precís moment de la Resurrecció o, en d'altres passatges, amb la representació del Descens de Crist als Llimbs. La solemne monumentalitat de la figura destaca a partir del tractament d'una anatomia rotunda i de proporcions imperatives que es retalla i contrasta en relació amb el mantell fosc que delimita i contorneja els perfils del cos.

La taula de format hipertrofiadament allargassat és el que queda de les portelles d'un moble litúrgic, tal vegada d'un petit altar o tabernacle. En qualsevol cas, desconeixem la procedència i disposició originària de l'obra. En la cara posterior es pot documentar un mecanisme de tancament i en un lateral unes argolles d'abatiment que implicarien un maneig del moble des de la part posterior.

El tractament daurat del fons remet a postulats tècnics del període medieval, si ben estèticament ens trobem davant una pintura plenament renaixentista. Formalment l'obra ha d'adscriure's a la producció de l'encara desconegut *Mestre d'Alzira*, així anomenat per atribuir-se-li un conjunt de pintures sobre taula originàries de l'antic convent de Sant Agustí a Alzira i que posteriorment van ser traslladades a l'església de l'Escola Pia de Gandia on encara es conserven. Aquest encara anònim pintor va haver de conèixer de prop la producció dels Hernandos, així com la de Vicent Macip i la del seu fill Joan de Joanes a tenor de les similituds i concomitàncies en alguns aspectes formals de les seues respectives produccions.

Entre els recursos plàstics de la pintura es poden observar alguns accents de marcada personalitat, com la persistent i paral·lela formula dels plegats en el *perizonium* de Crist, qüestió que torna a repetir-se, aquesta vegada de forma radial, en el mantell nuat al pit. Aquesta fórmula juntament amb altres detalls de tipus formal com el tractament subtil i una miqueta desproporcionat de les mans acosten l'obra considerablement a la taula de l'Aparició de Crist ressuscitat a la Mare de Déu acompanyat dels Sants Pares dels Llimbs de la col·lecció Lassala de València.

## 2 *El Cristo de la Victoria*

**Maestro de Alzira (Valencia, segundo cuarto del siglo XVI), óleo sobre tabla, 68 x 17 cm**

Esta representación de Cristo resucitado dispuesto de pie y en *contrapposto* sujetando la cruz con el brazo izquierdo representa el sentido culminante, triunfante y glorioso del hijo de Dios sobre la muerte. Esta fórmula iconográfica se aleja del Cristo resucitado con la característica banderola crucífera, tan característica en las representaciones artísticas en las que se narra el preciso momento de la Resurrección o, en otros tantos pasajes, con la representación del Descenso de Cristo al Limbo. La solemne monumentalidad de la figura destaca a partir del tratamiento de una anatomía rotunda y de proporciones imperativas que se recorta y contrasta en relación con el manto oscuro que delimita y contornea los perfiles del cuerpo.

La tabla de formato hipertrofiadamente alargado es resto de las portezuelas de un mueble litúrgico, tal vez de un pequeño altar o tabernáculo. En cualquier caso desconocemos la procedencia y disposición originaria de la obra. En la cara posterior se puede documentar un mecanismo de cierre y en un lateral unas argollas de abatimiento que implicarían un manejo del mueble desde la parte trasera.

El tratamiento dorado del fondo remite a postulados técnicos del periodo medieval, si bien estéticamente nos encontramos ante una pintura plenamente renacentista. Formalmente la obra debe adscribirse a la producción del todavía desconocido *Maestro de Alzira,* así llamado por atribuírsele un conjunto de pinturas sobre tabla originarias del antiguo convento de San Agustín en Alzira y que posteriormente fueron trasladas a la iglesia de las Escuelas Pías de Gandía donde todavía se conservan. Este todavía anónimo pintor debió conocer de cerca la producción de los Hernandos, así como la de Vicente Macip y la de su hijo Joan de Joanes a tenor de las similitudes y concomitancias en algunos aspectos formales de sus respectivas producciones.

Entre los recursos plásticos de la pintura se pueden observar ciertos acentos de marcada personalidad, como la persistente y paralela formula de los plegados en el *perizonium* de Cristo, cuestión que vuelve a repetirse, esta vez de forma radial, en el manto anudado al pecho. Esta fórmula junto con otros detalles de tipo formal como el tratamiento sutil y un tanto desproporcionado de las manos acercan la obra considerablemente a la tabla de la Aparición de Cristo resucitado a La Virgen acompañado de los Santos Padres del Limbo de la colección Lassala de Valencia.

## 3 *Sant Jeroni penitent*

**Fra Nicolás Borrás (Cocentaina, 1530 - Cotalba, Gandia, 1610), oli sobre llenç encolat a taula, 73 x 53 cm**

El Sant Jeroni que ací s'exhibeix per primera vegada és una obra inèdita que cal incorporar al corpus del pintor contestà que presenta tots els condicionants i estereotips de la seua producció. La figura del sant eremita es presenta de genolls i amb el tors descobert mentre es colpeja el pit amb una pedra en senyal de penitència.

El rostre de rigorós perfil dirigeix la seua mirada cap a un crucifix ancorat sobre una penya coberta a manera de reclinatori amb el característic mantell de color porpra que, juntament amb el capel de primer terme i en el sòl, remeten a la renúncia de la seua dignitat cardenalícia. Sobre la penya i als peus del crucifix es distingeix un llibre i a manera de faristol una calavera emblema per antonomàsia dels sants eremites, de la vanitat i la caducitat de la vida. Al fons a l'esquerra i en penombra es distingeix la figura d'un lleó que remet al passatge de la Llegenda Daurada i que és un dels més representatius atributs iconogràfics seus.

Aquesta pintura guarda moltes similituds amb la portella del Tríptic de la Coronació de la Mare de Déu de col·lecció particular on es recrea bàsicament la mateixa disposició del sant i el mateix cànon allargat de les figures, derivant en última instància d'altres models deguts al seu mestre. [V.G.B.]

## 3 *San Jerónimo penitente*

**Fray Nicolás Borrás (Cocentaina, 1530 - Cotalba, Gandia, 1610), óleo sobre lienzo encolado a tabla, 73 x 53 cm**

El San Jerónimo que aquí se exhibe por primera vez es una obra inédita que cabe incorporar al corpus del pintor contestano presentando todos los condicionantes y estereotipos de su producción. La figura del santo eremita se presenta de rodillas y con el torso descubierto mientras se golpea el pecho con una piedra en señal de penitencia.

El rostro de riguroso perfil dirige su mirada hacia un crucifijo anclado sobre una peña cubierta a modo de reclinatorio con el característico manto de color púrpura que, junto con el capelo de primer término y en el suelo, remiten a la renuncia de su dignidad cardenalicia. Sobre la peña y a los pies del crucifijo se distingue un libro y a modo de atril una calavera emblema por antonomasia de los santos eremitas, de la vanidad y la caducidad de la vida. Al fondo a la izquierda y en penumbra se distingue la figura de un león que remite al pasaje de la Leyenda Dorada y que es uno de sus más representativos atributos iconográficos.

Esta pintura guarda muchas similitudes con la portezuela del Tríptico de la Coronación de la Virgen de colección particular donde se recrea básicamente la misma disposición del santo y el mismo canon alargado de las figuras, derivando en última instancia de otros tantos modelos debidos a su maestro. [V.G.B.]

*Tríptic de la Coronació de la Mare de Déu* de col·lecció particular.
*Tríptico de la Coronación de la Virgen* de colección particular.

## 4 *Novícia amb escarapel·la*

**Jean-Toussaint Perinet (París ,1744 – Chartres, 1824), oli sobre llenç, 60x50 cm**

El que ací s'exposa és un retrat academicista, realitzat a l'oli sobre llenç, amb signatura en l'angle inferior esquerre, en el qual, amb tècnica molt elaborada i de qualitat, es representa una novícia. [J.T.R.]

## 4 *Novicia con escarapela*

**Jean-Toussaint Perinet (París ,1744 – Chartres, 1824), óleo sobre lienzo, 60x50 cm**

El que aquí se expone es un retrato academicista, realizado al óleo sobre lienzo, con firma en ángulo inferior izquierdo, en el cual, con técnica muy elaborada y de calidad, se representa a una novicia. [J.T.R.]

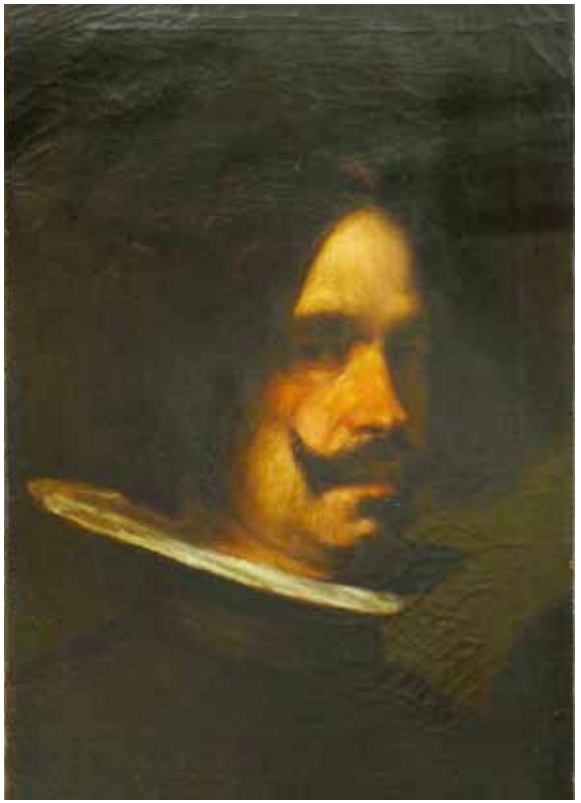

## 5 *Autoretrat de Velázquez*

**Autor desconegut, segle XIX, oli sobre llenç, 56 x 35 cm**

Còpia de l'autoretrat de Velázquez que es conserva en el museu de Belles Arts de València Sant Pius V. Aquest tipus d'obra suposava un exercici de mimetisme comú en pintors aprenents que, en la pròpia sala del museu, realitzaven reproduccions de les pintures principals. És indubtable, per les gran semblances amb l'original, que l'autor d'aquesta còpia va presenciar el llenç del museu amb detall i precisió.

Més enllà de la pròpia còpia exposada, el que volem constatar ací és la gran transcendència i importància que té aquesta obra del mestre sevillà. L'autoretrat original, realitzat per Velázquez en les darreries de la seua vida, està directament vinculat amb la seua obra més important, Las Meninas, i té amb ella una relació tan indissoluble, que fa que s'haja d'interpretar obligatòriament a través de la lectura d'aquesta obra mestra.

Velázquez, que reiteradament intentà formar part de la prestigiosa i selecta Orde de Santiago, sempre era rebutjat per no ser de sang pura. El rei Felip IV, amic i benefactor del pintor, intentà intercedir davant del Papa Alexandre VII, pel vincle que l'Orde tenia amb el papat, i convéncer-lo qué Velázquez, a través de la creació i construcció de Las Meninas estava

demostrant que essencialment la seua pintura s'havia de considerar com un art liberal, fruit de la creació i del talent de l'esperit, més enllà d'un ofici purament manual. Finalment, tres anys després de pintar aquesta obra, Velázquez va ser nomenat cavaller de l'Orde de Santiago, moment en el qual va ser pintada en el quadre la creu que així els identifica. Fins i tot existeix la llegenda que fou el propi rei qui ho realitzà.

Així doncs, si l'autoretrat que es conserva al Museu de València i Las Meninas han estat concebuts per la mateixa ment i el mateix esperit, és lògic pensar que estem davant d'una obra amb idèntic sentit i d'objectiu coincident, per tal de demostrar que la seua pintura tenia més significació que matèria. Per tant no deu ser difícil fer un exercici de comparació entre ambdues obres per dialogar amb elles i comprovar la captivadora mirada del pintor i la transmissió de serenitat, profunditat i noblesa. [I.G.S.]

*Las Meninas o La familia de Felipe IV.* Diego Velázquez, 1656
Oli sobre llenç / Óleo sobre lienzo. 318 cm × 276 cm
Museo del Prado, Madrid

## 5 *Autorretrato de Velázquez*

**Autor desconocido, siglo XIX, óleo sobre lienzo, 56 x 35 cm**

Copia del autorretrato de Velázquez que se conserva en el museo de Bellas Artes de Valencia Sant Pio V. Este tipo de obra suponía un ejercicio de mimetismo común en pintores aprendices que, en la propia sala del museo, realizaban reproducciones de las pinturas principales. Es indudable, por los grandes parecidos con el original, que el autor de esta copia presenció el lienzo del museo con detalle y precisión.

Más allá de la propia copia expuesta, lo que queremos constatar aquí es la gran trascendencia e importancia que tiene esta obra del maestro sevillano. El autorretrato original, realizado por Velázquez en el final de su vida, está directamente vinculado con su obra más importante, *Las Meninas*, y tiene con ella una relación tan indisoluble, que hace que se tenga que interpretar obligatoriamente a través de la lectura de esta obra maestra.

Velázquez, que reiteradamente intentó formar parte de la prestigiosa y selecta *Orden de Santiago*, siempre era rechazado por no ser de sangre pura. El rey Felipe IV, amigo y benefactor del pintor, intentó interceder ante el Papa Alejandro VII, debido al vínculo que la *Orden* tenía con el papado, y convencerle de que Velázquez, a través de la creación y construcción de *Las Meninas* estaba demostrando que esencialmente su pintura se tenía que considerar como un arte liberal, fruto de la creación y del talento del espíritu, más allá de un oficio puramente manual. Finalmente, tres años después de pintar esta obra, Velázquez fue nombrado caballero de la *Orden de Santiago*, momento en el cual fue pintada en el cuadro la cruz que así los identifica. Incluso existe la leyenda de que fue el propio rey quién lo realizó.

Así pues, si el autorretrato que se conserva en el Museo de Valencia y *Las Meninas* han sido concebidos por la misma mente y el mismo espíritu, es lógico pensar que estamos ante una obra con idéntico sentido y de objetivo coincidente, para demostrar que su pintura tenía más significación que materia. Por lo tanto no debe de ser difícil hacer un ejercicio de comparación entre ambas obras para dialogar con ellas y comprobar la cautivadora mirada del pintor y la transmisión de serenidad, profundidad y nobleza. [I.G.S.]

## 6 *Retrat infantil*

**Carmelo Lacal Sorlí, (Carlet, ? - 1897), oli sobre taula, 20 x 14 cm**

En aquesta pintura ens presenten un retrat d'un infant realitzat en oli sobre taula, de petit format, executat amb una exquisida tècnica i gran realisme. Sobre un fons pla i fosc, està pintat el bust del xiquet en tres quarts, amb rostre seriós i la mirada lleugerament inclinada cap a baix, que transmeten una sensació d'absoluta pau i sobrietat. [J.T.R.]

## 6 *Retrato infantil*

**Carmelo Lacal Sorlí, (Carlet, ? - 1897), óleo sobre tabla, 20 x 14 cm**

Se presenta en esta pintura un retrato de un infante realizado en óleo sobre tabla, de pequeño formato, ejecutada con exquisita técnica y gran realismo. Sobre un fondo plano y oscuro, está pintado el busto del niño en tres cuartos, con el rostro serio y mirada ligeramente inclinada hacia abajo, que transmite una sensación de absoluta paz y sobriedad. [J.T.R.]

## 7 *Retrat d'adolescent*

**Carmelo Lacal Sorlí, (Carlet, ? - 1897), oli sobre taula, 20 x 15 cm**

Aquest altre retrat de Carmelo Lacal forma parella evident amb l'obra anterior. D'idèntiques dimensions, tècnica i estil, l'autor ens mostra aquesta vegada el retrat d'una jove adolescent, completament de perfil, de gest exageradament seriós, que ens transmet sensacions molt pròximes a les del quadre del *Retrat infantil.* [J.T.R.]

## 7 *Retrato de adolescente*

**Carmelo Lacal Sorlí, (Carlet, ? - 1897), óleo sobre tabla, 20 x 15 cm**

Este otro retrato de Carmelo Lacal forma pareja evidente con la obra anterior. De idénticas dimensiones, técnica y estilo, el autor nos muestra, esta vez, el retrato de una joven adolescente, completamente de perfil, de gesto exageradamente serio, que nos transmite sensaciones muy próximas a las del cuadro del *Retrato infantil.* [J.T.R.]

## 8 *Cementeri de llogaret*

**Javier Juste Cerveró (València, 1856 -1899), oli sobre taula, 17 x 11 cm**

Aquest quadre realitzat a l'oli sobre taula, de petit format, mostra amb cromatisme ombriu i tons grisencs, l'entrada d'un petit cementeri al capvespre. Realitzat amb pinzellada ràpida i fàcil, demostra la facilitat tècnica del pintor. [J.T.R.]

## 8 *Cementerio de aldea*

**Javier Juste Cerveró (València, 1856 -1899), óleo sobre tabla, 17 x 11 cm**

Este cuadro realizado al óleo sobre tabla, de pequeño formato, muestra con cromatismo sombrio y tonos grisáceos, la entrada de un pequeño cementerio al atardecer. Realizado con pincelada rápida y fácil, demuestra la facilidad técnica del pintor. [J.T.R.]

## 9 *Les tres edats*

**José Estruch Martínez (Sant Joan de l'Ènova, 1835 - la Pobla Llarga, 1907), oli sobre llenç 47 x 70 cm**

Obra del pintor Estruch en la qual ens mostra tres figures femenines a través de tres edats: la joventut, la maduresa i la vellesa. Signat en la part central inferior, la pintura respon a les característiques pròpies de l'autor de l'Ènova, amb l'exageració de gestos i trets caricaturescs. Tot i que l'autor va cultivar diversos gèneres, el retrat és aquell en què és reconegut amb major admiració. A més a més, en aquesta obra, com solem veure en part de la seua producció, el pintor treballa les figures des d'un punt satíric i relativament irònic. [I.G.S.]

## 9 *Las tres edades*

**José Estruch Martínez (Sant Joan de l'Ènova, 1835 - la Pobla Llarga, 1907), óleo sobre lienzo 47 x 70 cm**

Obra del pintor Estruch en la que nos muestra tres figuras femeninas a través de tres edades: la juventud, la madurez y la vejez. Firmado en la parte central inferior, la pintura responde a las características propias del autor de l'Ènova, con la exageración de gestos y rasgos caricaturescos. A pesar que el autor cultivó varios géneros, el retrato es en el que es reconocido con mayor admiración. Además, en esta obra, como solemos encontrar en parte de su producción, el pintor trabaja las figuras desde un punto satírico y relativamente irónico. [I.G.S.]

## 10 *Sagrada Família de l'Anyell*

**José Estruch Martínez (Sant Joan de l'Ènova, 1835 - la Pobla Llarga, 1907), oli sobre taula, 32 x 23 cm**

Inscripció en el revers: *"Sacra familia lla-/mada del Corderito / que existe en el Mu-/ seo de pintura de / Madrid, pintada por / Rafael Sanzio de Ur-/bino, y copiada exac-/tamente igual y del / mismo tamaño por / José Estruch y Marti-/ nez. Año 1872".*

Amb molt poques reserves hauria d'adscriure's a la producció del pintor de la Ribera del Xúquer, ja que són diverses les versions i còpies que dels grans mestres del Renaixement ens ha deixat aquest pintor, només cal citar el conjunt de tauletes conservades en el Real Col·legi Seminari de Corpus Christi de València. La seua producció es mou entre la tradició de la pintura romàntica, la caricatura social i política, a l'estil de l'anglès David Hogarth, i l'obra intimista de marcada crítica social a través majoritàriament de dibuixos i cartons que recreen i fins i tot de vegades rivalitzant amb les pintures negres de Goya.

En aquest cas reprodueix amb fidelitat de còpia la pintura de Rafael Sanzio adquirida per Carlos IV i dipositada en 1837 en el Museu del Prado. Tant el format d'aquesta còpia, com el de l'original de les mateixes dimensions, no redueix la capacitat narrativa i de riquesa en els detalls representats. Així, en els brodats de l'escot de la Mare de Déu va aprofitar el pintor d' Urbino per a immortalitzar el seu nom, qüestió que no es reprodueix en la còpia. Estruch va haver de conéixer l'original de forma directa en alguna de les seues llargues estades en la vila i cort de Madrid. [V.G.B.]

## 10 *Sagrada Familia del Cordero*

**José Estruch Martínez (Sant Joan de l'Ènova, 1835 - la Pobla Llarga, 1907), óleo sobre tabla, 32 x 23 cm**

Inscripción en el reverso: *"Sacra familia lla-/mada del Corderito / que existe en el Mu-/ seo de pintura de / Madrid, pintada por / Rafael Sanzio de Ur-/bino, y copiada exac-/tamente igual y del / mismo tamaño por / José Estruch y Marti-/ nez. Año 1872".*

Con muy pocas reservas debería adscribirse a la producción del pintor de la Ribera del Xùquer, ya que son varias las versiones y copias que de los grandes maestros del Renacimiento nos ha dejado este pintor, baste con citar el conjunto de tablillas conservadas en el Real Colegio Seminario de Corpus Cristi de Valencia. Su producción se mueve entre la tradición de la pintura romántica, la caricatura social y política, al estilo del inglés David Hogarth, y la obra intimista de marcada crítica social a través mayoritariamente de dibujos y cartones que recrean e incluso a veces rivalizan con las pinturas negras de Goya.

En este caso reproduce con fidelidad de copia la pintura de Rafael Sanzio adquirida por Carlos IV y depositada en 1837 en el Museo del Prado. Tanto, el formato de esta copia, como el del original de las mismas dimensiones, no reduce la capacidad narrativa y de riqueza en los detalles representados. Así, en los bordados del escote de la Virgen aprovechó el pintor de Urbino para inmortalizar su nombre, cuestión que no se reproduce en la copia. Estruch debió conocer el original de forma directa en alguna de sus largas estancias en la villa y corte de Madrid. [V.G.B.]

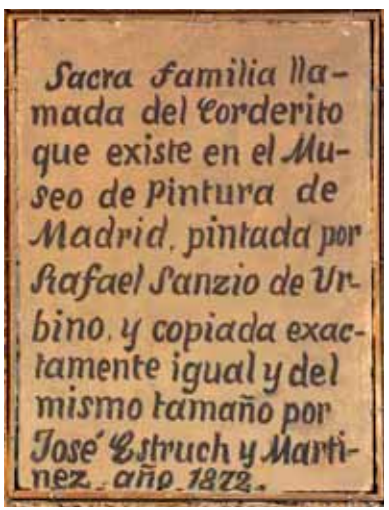


Visió del revers de l'obra / Visión del revereso de la obra

## 11 *Grup de xiquetes*

**José Estruch Martínez (Sant Joan de l'Ènova, 1835 - la Pobla Llarga, 1907), carbó sobre paper, 63 x 97 cm**

Dibuix a carbó d'un grup de joves senyoretes retratades en actitud tendra i ingènua, com si d'un retrat d'unes estudiants que ixen de classe es tractés. José Estruch Martínez va ser un pintor, il·lustrador i caricaturista, que compta amb una producció artística extensa, centrada en el retrat i en la pintura religiosa, i en la que es reconeixen sempre el seu domini del dibuix i de la composició, com en aquest carbó. [I.G.S.]

## 11 *Grupo de chiquillas*

**José Estruch Martínez (Sant Joan de l'Ènova, 1835 - la Pobla Llarga, 1907), carbón sobre papel, 63 x 97 cm**

Dibujo a carbón de un grupo de jóvenes señoritas retratadas en actitud tierna e ingenua, como si de un retrato de unas estudiantes que salen de clase se tratara. José Estruch Martínez fue un pintor, ilustrador y caricaturista, que cuenta con una producción artística extensa, centrada en el retrato y en la pintura religiosa, y en la que se reconocen siempre su dominio del dibujo y de la composición, como en este carbón. [I.G.S.]

## 12 *Paisatge de Venècia*

**Martín Rico Ortega, (Madrid, 1833 - Venècia, 1908), oli sobre taula, 25 x 36 cm**

Típic paisatge venecià dels molts que va pintar l'autor, en el qual s'aprecien els característics motius que definien les composicions d'aquest estil - canals venecians, góndoles i gondolers, jardins, cúpules, embarcadors, etc.- motius pintats amb un detall minuciós com corresponia a l'estil de Martín Rico. [J.S.F.]

## 12 *Paisaje de Venecia*

**Martín Rico Ortega, (Madrid, 1833 - Venecia, 1908), óleo sobre tabla, 25 x 36 cm**

Típico paisaje veneciano de los muchos que pintó el autor donde se aprecian los característicos motivos que definían las composiciones de este estilo -canales venecianos, góndolas y gondoleros, jardines, cúpulas, embarcaderos, etc.- motivos pintados con un detalle minucioso como correspondía al estilo de Martín Rico. [J.S.F.]

## 13 *Lectura en el jardí*

**Emilio Sala Francés (Alcoi, 1850 - Madrid, 1910), oli sobre llenç, 62 x 45 cm**

Oli en el qual figura una dama llegint un llibre en una balustrada del jardí, habitual en l'obra de l'alcoià Emilio Sala. S'aprecia en tota l'obra un evident predomini de l'estil romàntic que es reflecteix en les vestidures del personatge, el seu barret, els seus encaixos, l'escenari triat i fins i tot en l'actitud de la protagonista. Quasi podríem afirmar que està llegint uns versos de Gustavo Adolfo Bécquer. [J.S.F.]

## 13 *Lectura en el jardín*

**Emilio Sala Francés (Alcoi, 1850 - Madrid, 1910), óleo sobre lienzo, 62 x 45 cm**

Óleo en el que figura una dama leyendo un libro en una balaustrada del jardín, habitual en la obra del alcoyano Emilio Sala. Se aprecia en toda la obra un evidente predominio del estilo romántico que se refleja en las vestiduras del personaje, su sombrero, sus encajes, el escenario elegido y hasta en la actitud de la protagonista. Casi podríamos afirmar que está leyendo unos versos de Gustavo Adolfo Bécquer. [J.S.F.]

## 14 *Retrat*

**Mariano García Mas (València, 1858 – 1911), oli sobre llenç, 69 x 49 cm**

L'obra exposada conserva el marc de l'època i mostra el retrat d'un personatge masculí de mitjana edat amb indumentària elegant de finals del s. XIX, realitzat amb estil modernista, amb gran cromatisme i realisme. La figura està executada amb tanta mestrisa que aconsegueix transmetre del personatge trets que van més enllà del propi reconeixement físic, fins i tot aspectes relatius als d'una personalitat seriosa i d'una posició social elevada. [J.T.R.]

## 14 *Retrato*

**Mariano García Mas (València, 1858 – 1911), óleo sobre lienzo, 69 x 49 cm**

La obra expuesta conserva el marco de la época y muestra el retrato de un personaje masculino de mediana edad con indumentaria elegante de finales del s. XIX, realizado con estilo modernista, con gran cromatismo y realismo. La figura está ejecutada con tanta maestría que consigue transmitir del personaje rasgos que van más allá del propio reconocimiento físico, incluso aspectos relativos a los de una personalidad seria y de una posición social elevada. [J.T.R.]

## 15 *Paisatge a la lum de la lluna*

**Darío de Regoyos Valdés (Ribadesella, 1857 - Barcelona, 1913), oli sobre llenç, 45 x 60 cm**

Paisatge de grans qualitats artístiques realitzat pel pintor asturià Dario de Regoyos. En aquesta obra, l'autor ens presenta el paisatge rural captat a través de la il·luminació nocturna de la lluna. L'obra està signada en l'angle inferior dret i l'autor hi sembla construir els espais en funció de la llum projectada per la lluna sobre el paisatge. Així doncs, genera un primer pla en la part mitjana inferior, amb la representació del camp acabat de segar, on la il·luminació és molt potent; un segon plànol que divideix l'obra per la meitat format pel grup de cases i el cercat, molt fosc i, finalment, l´últim dels plànols en la meitat superior a través de la representació del cel nocturn amb una il·luminació completament neutra que equilibra cromàticament la composició.

El pintor aconsegueix captar perfectament la sensació lumínica del moment nocturn i genera una atmosfera captivadora que evoca la pau, la serenitat i la tranquil·litat de la nit.

Tècnicament l'autor utilitza un gest completament impressionista, amb un toc clarament puntillista, a traves del qual el color compon l'obra i deixa a banda el dibuix en un segon terme de la composició, tret propi de la seua etapa de més maduresa.

Dario de Regoyos és, ara per ara, un dels artistes més reconeguts dins de l'impressionisme a Espanya. Va viatjar per Espanya, França i Anglaterra, i va conformar el seu estil artístic amb la comunicació d'alguns dels seus amics pintors, alguns de fama mundialment coneguda com Camille Pissarro, Seurat, Signac o Ensor d'entre d'altres. Les seues obres hui dia aconsegueixen altes quantitats en les cases de subhastes més famoses i estan exposades en els millors museus del món. [I.G.S.]

## 15 *Paisaje a la luz de la luna*

**Darío de Regoyos Valdés (Ribadesella, 1857 - Barcelona, 1913), óleo sobre lienzo, 45 x 60 cm**

Paisaje de grandes cualidades artísticas realizado por el pintor asturiano Darío de Regoyos. En esta obra, el autor nos presenta el paisaje rural captado a través de la iluminación nocturna de la luna. La obra está firmada en el ángulo inferior derecho y en ella el autor parece construir los espacios en función de la luz proyectada por la luna sobre el paisaje. Así pues, genera un primer plano en la parte media inferior, con la representación del campo acabado de segar, donde la iluminación es muy potente; un segundo plano, que divide la obra por la mitad formado por el grupo de casas y el cercado, muy oscuro, y, finalmente, el último de los planos en la mitad superior a través de la representación del cielo nocturno con una iluminación completamente neutra que equilibra cromáticamente la composición.

El pintor consigue captar perfectamente la sensación lumínica del momento nocturno y genera una atmósfera cautivadora que evoca la paz, la serenidad y la tranquilidad de la noche.

Técnicamente el autor utiliza un gesto completamente impresionista, con un toque claramente puntillista, a través del cual el color compone la obra y deja de lado el dibujo, en un segundo término de la composición, característica propia de su etapa de más madurez.

Darío de Regoyos es, a día de hoy, uno de los artistas más reconocidos dentro del impresionismo en España. Viajó por España, Francia e Inglaterra y conformó su estilo artístico con la comunicación de algunos de sus amigos pintores, de fama mundialmente conocida como Camille Pissarro, Seurat, Signac, o Ensor entre otros. Sus obras alcanzan hoy altas cantidades en las casas de subastas más famosas y están expuestas en los mejores museos del mundo. [I.G.S.]

Detall de l'obra on s'identifica clarament la tècnica puntillista de Darío de Regoyos.
Detalle de la obra donde se identifica claramente la técnica puntillista de Darío de Regoyos.

## 16 *A l'estudi*

**José María Jardines (Cadis, 1862 - 1914), oli sobre llenç, 27 x 48 cm**

Aquest quadre amb signatura en l'angle inferior esquerre, ens mostra una escena galant d'època, amb la visita a l'estudi del pintor realitzada amb un estil minuciós, amb paleta brillant i amb molta informació sobre els costums i la manera de vestir. [J.T.R.]

## 16 *En el estudio*

**José María Jardines (Cádiz, 1862 - 1914), óleo sobre lienzo, 27 x 48 cm**

Este cuadro con firma en el ángulo inferior izquierdo, nos muestra una escena galante de época, con la visita al estudio del pintor realizada con un estilo minucioso, con brillante paleta y con mucha información sobre las costumbres y la manera de vestir [J.T.R.]

## 17 *Partida de naips*

**José María Jardines (Cadis, 1862 - 1914), oli sobre llenç, 27 x 48 cm**

Parella del quadre catalogat amb el núm. 16, signat en l'angle inferior esquerre, en el qual trobem una altra escena costumista d'època, una partida de cartes. Està realitzat amb gran detall i riquesa cromàtica i ens mostra els costums socials del segle XIX [J.T.R.]

## 17 *Partida de naipes*

**José María Jardines (Cádiz, 1862 - 1914), óleo sobre lienzo, 27 x 48 cm**

Pareja del cuadro catalogado con el nº 16, firmado en el ángulo inferior izquierdo, en el que encontramos otra escena costumbrista de época, una partida de naipes. Está realizado con gran detalle y riqueza cromática, y nos muestra las costumbres sociales del siglo XIX [J.T.R.]

## 18 Plaça de l'Església

**Ignacio Pinazo Camarlench (València, 1849 - Godella, 1916), oli sobre taula, 15 x 23 cm**

L'obra *Plaça de l'Església*, signada en l'angle inferior esquerre, representa una escena i una estampa urbana amb estil i colorit impressionista; amb ambientació i llum llevantina, i mostra la facilitat de traç i pinzellades ràpides en l'execució d'obres a l'aire lliure, que caracteritzen l'artista. [J.T.R.]

## 18 Plaza de la Iglesia

**Ignacio Pinazo Camarlench (València, 1849 - Godella, 1916), óleo sobre tabla, 15 x 23 cm**

La obra *Plaza de la Iglesia*, firmada en ángulo inferior izquierdo, representa una escena y una estampa urbana con estilo y colorido impresionista; con ambientación y luz levantina, y muestra la facilidad de trazo y pinceladas rápidas en la ejecución de obras al aire libre, que caracterizan al artista. [J.T.R.]

## 19 Bust de xiquet romano

**Ignacio Pinazo Camarlench (València, 1849 - Godella, 1916), oli sobre taula, 46 x 28 cm**

Obra signada per Pinazo, que ens mostra un retrat d'un adolescent abillat a la romana, elaborat amb estil i colorit impressionista. Demostra la facilitat de traç i pinzellada ràpida en l'execució d'obres que caracteritzen a l'artista. [J.T.R.]

## 19 Busto de niño romano

**Ignacio Pinazo Camarlench (València, 1849 - Godella, 1916), óleo sobre tabla, 46 x 28 cm**

Obra firmada por Pinazo, que nos muestra un retrato de un adolescente ataviado a la romana, elaborado con estilo y colorido impresionista. Demuestra la facilidad de trazo y pincelada rápida en la ejecución de obras que caracterizan al artista. [J.T.R.]

## 20 *Vaixell mercant*

**Ignacio Pinazo Camarlench (València, 1849 - Godella, 1916), oli sobre llenç, 48 x 69 cm**

Obra atípica en la pintura d'Ignacio Pinazo ja que l'autor solia trobar-se més còmode amb la realització de petites anotacions i esbossos aparentment sense acabar. En aquest quadre es demostra el contrari: tots els detalls del motiu central, el vaixell, així com els reflexos que aquest produeix sobre el mar i el vol de les gavines estan executats amb un gran detall. [J.S.F.]

## 20 *Barco mercante*

**Ignacio Pinazo Camarlench (València, 1849 - Godella, 1916), óleo sobre lienzo, 48 x 69 cm**

Obra atípica en la pintura de Ignacio Pinazo ya que el autor solía encontrarse más cómodo con la realización de pequeños apuntes y esbozos aparentemente sin acabar. En éste cuadro se demuestra todo lo contrario: todos los detalles del motivo central, el barco, así como los reflejos que este produce sobre el mar y el vuelo de las gaviotas están ejecutados con un gran detalle. [J.S.F.]

## 21 *"Maja" amb manteleta*

**Atribuït a Ignacio Pinazo Camarlench (València, 1849 - Godella, 1916), oli sobre taula, 18 x 12 cm**

Menuda taula de fusta pintada a l'oli atribuïda al famós pintor valencià Ignacio Pinazo Camarlench en la qual ens apareix representat el bust d'una dona abillada amb manteleta. L'obra respon bàsicament als estereotips tècnics i cromàtics utilitzats pel pintor en aquest tipus d'obres d'execució ràpida i de format reduït. [I.G.S.]

## 21 *Maja con mantilla*

**Atribuido a Ignacio Pinazo Camarlench (València, 1849 - Godella, 1916), óleo sobre tabla, 18 x 12 cm**

Pequeña tablilla de madera pintada al óleo atribuida al famoso pintor valenciano Ignacio Pinazo Camarlench en la cual nos aparece representado el busto de una mujer ataviada con mantilla. La obra responde básicamente a los estereotipos técnicos y cromáticos utilizados por el pintor en este tipo de obras de ejecución rápida y de formato reducido. [I.G.S.]

## 22 Macer

**Salvador Sánchez Barbudo (Jerez de la Frontera, 1857 - Roma, 1917), oli sobre llenç, 68 x 38 cm**

Quadre de gran format realitzat en oli sobre llenç, en la qual apareix representat el típic macer vestit amb la indumentària pròpia d'aquests personatges. L'obra està pintada amb l'exquisida tècnica que posseïa el pintor. Amb un fons de tons foscos, destaca amb gran lluminositat la cara, motiu principal de l'obra. [J.T.R.]

## 22 Macero

**Salvador Sánchez Barbudo (Jerez de la Frontera, 1857 - Roma, 1917), óleo sobre lienzo, 68 x 38 cm**

Cuadro de gran formato realizado en óleo sobre lienzo, en el que aparece representado el típico macero vestido con la indumentaria propia de dichos personajes. La obra está pintada con la exquisita técnica que poseía el pintor. Con un fondo de tonos oscuros, destaca con gran luminosidad la cara, motivo principal de la obra. [J.T.R.]

## 23 Bisbe

**Salvador Sánchez Barbudo (Jerez de la Frontera, 1857 - Roma, 1917), oli sobre llenç, 31 x 19 cm**

El quadre titulat Bisbe mostra, en tècnica d'oli sobre llenç, una escena típica del pintor en la qual apareix un bisbe meditant o resant. L'autor aconsegueix representar al personatge en una actitud que emana gran serenitat. Està executat amb un preciosisme que demostra la qualitat de la qual va tenir fama l'artista durant tota la seua vida. [J.T.R.]

## 23 Obispo

**Salvador Sánchez Barbudo (Jerez de la Frontera, 1857 - Roma, 1917), óleo sobre lienzo, 31 x 19 cm**

El cuadro titulado Obispo muestra, en técnica de óleo sobre lienzo, una escena típica del pintor en la que aparece un obispo meditando o rezando. El autor consigue representar al personaje en una actitud que emana gran serenidad. Está ejecutado con un preciosismo que demuestra la calidad de la que tuvo fama el artista durante toda su vida. [J.T.R.]

## 24 *Xica llegint*

**Joaquín Agrasot Juan, (Oriola, 1836 - València, 1919), grafit i clarió sobre paper, 15 x 10 cm**

Aquest dibuix està realitzat sobre paper i mostra, a més de la gran facilitat que Agrasot tenia per a representar la figura humana en les diverses activitats diàries, una gran naturalitat amb un mínim de recursos tècnics. Cal destacar com n'és d'efectiu el recurs amb clarió emprat per l'autor, la qual cosa proporciona un marcat punt d'atenció. [J.T.R.]

## 24 *Chica leyendo*

**Joaquín Agrasot Juan, (Oriola, 1836 - València, 1919), grafito y clarión sobre papel, 15 x 10 cm**

Este dibujo está realizado sobre papel y muestra, además de la gran facilidad que Agrasot tenía para representar la figura humana en las distintas actividades diarias, una gran naturalidad con un mínimo de recursos técnicos. Se destaca la efectividad del recurso con clarión que utiliza el autor, para generar un claro punto de atención. [J.T.R.]

## 25 *Dibuix d'anciana*

**Joaquín Agrasot Juan (Oriola, 1836 - València, 1919), tinta sobre paper, 18 x 12 cm**

Dibuix realitzat a plomí pel conegut autor Joaquín Agrasot, qui el signa en l'angle inferior esquerre. En aquest dibuix, apareix una dona d'avançada edat, en actitud còmoda i recolzada sobre els seus avantbraços. El dibuix mostra una execució ràpida i directa, amb la qual el pintor, a través del gest del traç, construeix la figura i els seus trets anatòmics. [I.G.S.]

## 25 *Dibujo de anciana*

**Joaquín Agrasot Juan (Orihuela, 1836 - Valencia, 1919), tinta sobre papel, 18 x 12 cm**

Dibujo realizado a plumilla por el conocido autor Joaquín Agrasot, que lo firma en el ángulo inferior izquierdo. En este dibujo, aparece una mujer de avanzada edad, en actitud cómoda y apoyada sobre sus antebrazos. Muestra una ejecución rápida y directa, con la que el pintor, a través del gesto del trazo, construye la figura y sus rasgos anatómicos. [I.G.S.]

## 26 *Conversant en l'alqueria*

**Joaquín Agrasot Juan, (Oriola, 1836 - València, 1919), oli sobre llenç, 32x44 cm**

En aquesta pintura d'Agrasot veiem clarament l'essència del seu estil costumista valencià al cent per cent. És la típica escena d'alqueria, en la qual generalment dos o més personatges apareixen en actitud relaxada conversant o ballant en la porta o en el pati, i en la qual amb tot el seu ric colorit es mostra el característic abillament de l'horta, tant el de les dones com, en aquest cas, en la clàssica manta dels homes. [J.S.F.]

## 26 *Conversando en la alquería*

**Joaquín Agrasot Juan, (Oriola, 1836 - València, 1919), óleo sobre lienzo, 32x44 cm**

En ésta pintura de Agrasot vemos claramente la esencia de su estilo costumbrista valenciano al cien por cien. Es la típica escena de alquería, en la que generalmente dos o más personajes aparecen en actitud relajada conversando o bailando en la puerta o en el patio, y en la cual con todo su rico colorido se muestra el característico atuendo huertano, tanto el de las mujeres como, en éste caso, en la la clásica manta de los hombres. [J.S.F.]

## 27 *Retrat de senyora*

**Jean-Jules-Antoine Lecomte de Noüy (París, 1842-1923), oli sobre llenç, 80x60 cm**

Retrat de senyora representada de mig cos, vestida de forma elegant i mostrada amb un aspecte sobri i seriós. L'obra, signada en la cantonada superior dreta, presenta escut familiar en l'extrem superior esquerre. El personatge està plantejat sobre un fons neutre lleugerament fosc. El pintor francés Lecomte de Noüy executa amb mestratge aquest retrat amb el qual aconsegueix transmetre la personalitat de la dona i realitza, amb gran soltesa, detalls significatius com els encaixos del vestit, resolts amb lleugeresa i transparència. [I.G.S.]

## 27 *Retrato de señora*

**Jean-Jules-Antoine Lecomte de Noüy (París, 1842-1923), óleo sobre lienzo, 80x60 cm**

Retrato de señora representada de medio cuerpo, vestida de forma elegante y mostrada con un aspecto sobrio y serio. La obra, firmada en la esquina superior derecha, presenta escudo familiar en el extremo superior izquierdo. El personaje está planteado sobre un fondo neutro ligeramente oscuro. El pintor francés Lecomte de Noüy ejecuta con maestría este retrato con el que consigue transmitir la personalidad de la mujer y realiza, con gran soltura, detalles significativos como los encajes del vestido, resueltos con ligereza y transparencia. [I.G.S.]

## 28 *Soldats*

**José Navarro Llorens, (València, 1867 - Godella, 1923), oli sobre taula, 33 x 19 cm**

Ens mostra l'escena de diversos soldats amb els cavalls en allò que sembla ser un descans en la ruta als afores d'una població menuda. Es detalla molt clarament l'actitud de cadascun dels personatges i podem veure que un d'ells sembla estar encenent un cigarret, l'altre l'observa amb la manta a l'esquena i un tercer descansa assegut en un tronc caigut. [J.S.F.]

## 28 *Soldados*

**José Navarro Llorens, (València, 1867 - Godella, 1923), óleo sobre tabla, 33 x 19 cm**

Nos muestra la escena de varios soldados con los caballos en lo que parece ser un descanso en su ruta a las afueras de una pequeña población. Se detalla muy claramente la actitud de cada uno de los personajes y podemos ver que uno de ellos parece estar encendiendo un cigarrillo, el otro lo observa con la manta a la espalda y un tercero descansa sentado en un tronco caído. [J.S.F.]

## 29 *Tetuán*

**José Navarro Llorens, (València, 1867 - Godella, 1923), aquarel·la, 32 x 42 cm**

En aquesta obra de José Navarro veiem amb absoluta claredat com la influència dels corrents orientalistes en la pintura de l'època és evident. Descriu el que sembla ser la porta d'un soc de Tetuán en la qual transiten i descansen moros i dromedaris amb les seues típiques indumentàries. [J.S.F.]

## 29 *Tetuán*

**José Navarro Llorens, (València, 1867 - Godella, 1923), acuarela, 32 x 42 cm**

En esta obra de José Navarro vemos con absoluta claridad como la influencia de las corrientes orientalistas en la pintura de la época es evidente. Describe lo que parece ser la puerta de un zoco de Tetuán donde transitan y descansan moros y dromedarios con sus típicas indumentarias. [J.S.F.]

## 30 *La llanterna de Lisícrates*

**Antonio Muñoz Degrain (València, 1840 - Málaga, 1924), oli sobre taula, 21 x 13 cm**

Vista del monument a Lisícrates localitzat als peus de l'Acròpolis d'Atenes. És una mostra clara de les incursions de Degrain cap a l'Orient Pròxim. En aquest cas, al seu pas per Atenes, realitzà aquest paisatge ràpid i directe, executat amb la típica tableta de fusta de menudes dimensions. [I.G.S.]

## 30 *La linterna de Lisícrates*

**Antonio Muñoz Degrain (València, 1840 - Málaga, 1924), óleo sobre tabla, 21 x 13 cm**

Vista del monumento a Lisícrates localizado a los pies de la Acrópolis de Atenas. Es una muestra clara de las incursiones de Degrain hacia el Oriente Próximo. En este caso, en su paso por Atenas, realizó este paisaje rápido y directo, ejecutado con la típica tablilla de madera de pequeñas dimensiones. [I.G.S.]

## 31 *Poble italià*

**Vicente March Marco (València, 1850 - Benigànim, 1924), aquarel·la, 55 x 40 cm**

L'autor ens mostra, probablement, un racó pintoresc de Subiaco, poble dels Apenins romans on l'artista va viure i va treballar diversos anys pintant els seus carrerons i habitants. Es representa un frare que demana pel carrer i una xica que fa la seua labor a la porta de casa. Observem la gran quantitat de detalls que el pintor solia incloure en les seues obres: l'arc, la fornícula, les gallines, els testos i les plantes en les balconades, la roba estesa... [J.S.F.]

## 31 *Pueblo italiano*

**Vicente March Marco (València, 1850 - Benigànim, 1924), acuarela, 55 x 40 cm**

El autor nos muestra, probablemente, un rincón pintoresco de Subiaco, pueblo de los Apeninos romanos donde el artista habitó y trabajó varios años pintando sus callejuelas y habitantes. Se representa a un fraile que va pidiendo por la calle y a una muchacha que hace su labor a la puerta de casa. Observamos gran cantidad de detalles que el pintor solía incluir en sus obras: el arco, la hornacina, las gallinas, los tiestos y las plantas en los balcones, la ropa tendida... [J.S.F.]

## 32 *Figures a la vora del mar*

**Cecilio Pla Gallardo (València, 1860 - Madrid, 1934), oli sobre taula, 21x32 cm**

Cecilio Pla és considerat el màxim exponent de la pintura modernista valenciana, amb un estil àgil, una paleta brillant i de molta lluminositat, com es pot comprovar en aquest oli sobre taula signat en l'angle inferior esquerre. Una pintura d'una escena a l'aire lliure de pinzellada ràpida i que aconsegueix atrapar la llum i la calor d'una vesprada a vora mar. [J.T.R.]

## 32 *Figuras a la orilla del mar*

**Cecilio Pla Gallardo (Valencia, 1860 - Madrid, 1934), óleo sobre tabla, 21x32 cm**

Cecilio Pla es considerado como el máximo exponente de la pintura modernista valenciana, con un estilo ágil, una paleta brillante y de gran luminosidad, como se puede apreciar en este óleo sobre tabla firmado en ángulo inferior izquierdo. Una pintura de una escena al aire libre de pincelada rápida y que logra atrapar la luz y el calor de una tarde a la orilla del mar. [J.T.R.]

## 33 *Xica amb cistell*

**Cecilio Pla Gallardo (València, 1860 - Madrid, 1934), oli sobre llenç, 29x24 cm**

Cecilio Pla ens mostra en aquest menut llenç la figura d'una xica en el que sembla ser la venda de carrer dels articles que probablement deu portar en el cistell. Reflecteix perfectament una acció que era molt habitual en l'època i era el fet de vendre pel carrer els productes que s'arreplegaven en les hortes o alqueries. [J.T.R.]

## 33 *Muchacha con cesto*

**Cecilio Pla Gallardo (Valencia, 1860 - Madrid, 1934), óleo sobre lienzo, 29x24 cm**

Cecilio Pla nos muestra en este pequeño lienzo la figura de una muchacha en lo que parece ser la venta callejera de los artículos que probablemente debe llevar en el cesto. Refleja perfectamente una acción que era muy habitual en su época y era el vender en la calle los productos que se recogían en las huertas o alquerías. [J.T.R.]

## 34 *Dama asseguda, amb vestit de nit*

**Cecilio Pla Gallardo (València, 1860 - Madrid, 1934), oli sobre taula, 16 x 24 cm**

Oli d'estil impresionista, sobre taula, signat en l'angle inferior esquerre, que reprodueix una escena de la *Belle Époque* en la que l'autor utilitzà uns colors predominantment obscurs que reflecteixen un ambient nocturn. La pintura sembla un apunt ràpid fet sobre una tableta sense preparació, sobre les mateixes vetes de la fusta, on el pintor valencià executà aquesta obra de manera lleugera i directa. [J.T.R.]

## 34 *Dama sentada, con traje de noche*

**Cecilio Pla Gallardo (Valencia, 1860 - Madrid, 1934), óleo sobre tabla, 16 x 24 cm**

Óleo de estilo impresionista, sobre tabla, firmado en ángulo inferior izquierdo, que reproduce una escena de la *Belle Époque* en la que el autor utilizó unos colores predominantemente oscuros que reflejan un ambiente nocturno. La pintura parece un apunte rápido hecho sobre una tablilla sin preparación, sobre las propias vetas de la madera, donde el pintor valenciano ejecutó esta obra de manera ligera y directa. [J.T.R.]

## 35 *Escena familiar*

**Teodoro Juan Andreu (Alzira, 1870 - València, 1935), carbó sobre paper, 11 x 31 cm**

Es presenta un dibuix sobre paper, probablement esbós d'una altra obra, en el qual es mostra una escena familiar amb dibuix àgil que confirma la qualitat tècnica del pintor. [J.T.R.]

## 35 *Escena familiar*

**Teodoro Juan Andreu (Alzira, 1870 – València, 1935), carbón sobre papel, 11 x 31 cm**

Se presenta un dibujo sobre papel, probablemente boceto de otra obra, en el que se muestra una escena familiar con dibujo ágil que confirma la calidad técnica del pintor. [J.T.R.]

## 36 *Caputxeta Vermella*

**Luis Huidobro Laplana (Madrid, 1870 - 1936), oli sobre llenç, 136 x 136 cm**

Aquest quadre, de gran format, mostra una escena familiar resolta amb el realisme habitual d'Huidobro. L'autor hi demostra la seua qualitat com a retratista i aconsegueix una atmosfera càlida i tendra, amb la singularitat del colp de vista que significa el roig de la nina que, inevitablement, fa que s'adrece la mirada cap a les persones situades asimètricament en el costat esquerre de l'obra. [J.T.R.]

## 36 *Caperucita Roja*

**Luis Huidobro Laplana (Madrid, 1870 - 1936), óleo sobre lienzo, 136 x 136 cm**

Este cuadro, de gran formato, muestra una escena familiar que está resuelta con el realismo habitual de Huidobro. En ella, el autor demuestra su calidad de retratista y logra una atmósfera cálida y tierna, con la singularidad del golpe visual que supone el rojo intenso de la muñeca que, inevitablemente, hace dirigir la mirada a las personas situadas asimétricamente en el lado izquierdo de la obra. [J.T.R.]

## 37 *La Processó*

**José Benlliure Gil (València, 1855 - 1937), oli sobre taula, 13 x 21 cm**

En aquest quadre, Benlliure continua amb la seua afició de presentar els costums populars i ens mostra el començament d'una processó amb molts personatges amb vestimenta pròpia dels llauradors de l'època. Aconsegueix reflectir perfectament la llum del capvespre que li dóna major seriositat a l'acte religiós. [J.T.R.]

## 37 *La Procesión*

**José Benlliure Gil (València, 1855 - 1937), óleo sobre tabla, 13 x 21 cm**

En este cuadro, Benlliure sigue con su afición de representar costumbres populares y nos muestra el inicio de una procesión con muchos personajes con la vestimenta propia de los labradores valencianos de la época. Consiguen reflejar perfectamente la luz del atardecer que otorga una mayor seriedad al acto religioso. [J.T.R.]

## 38 *Nu femení*

**José Benlliure Gil (València, 1855 - 1937), oli sobre llenç, 46 x 32 cm**

Oli sobre llenç en el qual el pintor presenta un nu femení, tema poc habitual en l'artista, però que resol amb mestratge amb pinzellada ràpida i amb el cromatisme típic de la seua paleta. El color s'imposa sobre el dibuix i compon les formes anatòmiques de la figura amb la resolució pròpia de l'autor. [J.T.R.]

## 38 *Desnudo femenino*

**José Benlliure Gil (València, 1855 - 1937), óleo sobre lienzo, 46 x 32 cm**

Óleo sobre lienzo en el que el pintor presenta un desnudo femenino, tema poco habitual en el artista, pero que resuelve con maestría con pincelada rápida y con el cromatismo típico de su paleta. El color se impone sobre el dibujo y compone las formas anatómicas de la figura con la resolución propia del autor. [J.T.R.]

## 39 *Guitarrista a Albarrasí*

**José Benlliure Gil (València, 1855 - 1937), oli sobre llenç, 57 x 41 cm**

José Benlliure, artista valencià nascut en el poblat marítim del Cabanyal, ens mostra en aquesta ocasió un pintoresc paisatge d'Albarrasí en el qual s'emmarquen les figures d'un músic pobre amb la guitarra i el seu ajudant o pigall que queden com molt menudes per la importància de l'entorn. Veiem perfectament reflectits els tons ocres de les parets de les cases característics d'aquesta bella població de Terol. [J.T.R.]

## 39 *Guitarrista en Albarracín*

**José Benlliure Gil (València, 1855 - 1937), óleo sobre lienzo, 57 x 41 cm**

José Benlliure, artista valenciano nacido en el poblado marítimo del Cabañal, nos muestra en esta ocasión un pintoresco paisaje de Albarracín en el que se enmarcan las figuras de un pobre músico con su guitarra y su ayudante o lazarillo que quedan como empequeñecidas por la importancia del entorno. Vemos perfectamente reflejados los tonos ocres de las paredes de las casas característicos de ésta bella población turolense. [J.T.R.]

## 40 *Alqueria*

**José Benlliure Gil (València, 1855 - 1937), oli sobre taula, 13 x 15 cm**

Aquest quadre correspon a un oli sobre taula, signat en l'angle inferior dret, en el qual apareix una típica alqueria valenciana amb una rica vegetació llevantina, molt utilitzada pel pintor en els seus quadres i present en la seua casa de València (*La meua filla María en el jardí, El meu jardí*). [J.T.R.]

## 40 *Alquería*

**José Benlliure Gil (València, 1855 - 1937), óleo sobre tabla, 13 x 15 cm**

Este cuadro corresponde a un óleo sobre tabla, firmado en el ángulo inferior derecho, en el cual aparece una típica alquería valenciana con una rica vegetación levantina, muy utilizada por el pintor en sus cuadros y presente en su casa de Valencia (*Mi hija María en el jardín, Mi jardín*). [J.T.R.]

## 41 *Dibuix de roder*

**Joaquín Araújo Ruano (Ciudad Real, 1851-Madrid, 1894), grafito sobre paper, 23 x 21 cm**

Dibuix realitzat en grafit en el qual es presenta en primer terme un roder, amb el seu arcabús sota el braç i la indumentària típica d'aquests personatges. En un segon pla existeix una altra figura, menys definida, que sembla inclinar-se cap a un bagul. El dibuix està resolt amb gran agilitat, vigor de traç i aconsegueix efectes de profunditat i detall amb les mínimes línies. L'autor aconsegueix marcar la profunditat de la composició amb la diferència en la intensitat del grafit entre els dos plànols. [I.G.S.]

## 41 *Dibujo de bandolero*

**Joaquín Araújo Ruano (Ciudad Real, 1851-Madrid, 1894), grafito sobre papel, 23 x 21 cm**

Dibujo realizado en grafito en el que se presenta en primer término un bandolero, con su arcabuz bajo el brazo y la indumentaria típica de estos personajes. En un segundo plano existe otra figura, menos definida, que parece inclinarse hacia un arcón. El dibujo está resuelto con gran agilidad, vigor de trazo y consigue efectos de profundidad y detalle con las mínimas líneas. El autor logra marcar la profundidad de la composición con la diferencia en la intensidad del grafito entre los dos planos. [I.G.S.]

## 42 *Valenciana*

**Arturo Almar (finals s. XIX - principis s. XX), oli sobre llenç, 36 x 16 cm**

Llenç realitzat pel pintor Arturo Almar en el qual ens presenta el retrat d'una dona amb l'abillament propi de valenciana. En posició de perfil, aquest retrat sobri està executat amb una pinzellada segura i directa, amb la qual l'autor construeix la composició i aconsegueix efectes realment cridaners com els del teixit de tul del mocador o del propi monyo de valenciana. [I.G.S.]

## 42 *Valenciana*

**Arturo Almar (finales s. XIX - principios s. XX), óleo sobre lienzo, 36 x 16 cm**

Lienzo realizado por el pintor Arturo Almar en el que nos presenta el retrato de una mujer con el atuendo propio de valenciana. En posición de perfil, este retrato sobrio está ejecutado con una pincelada segura y directa, con la que el autor construye la composición y logra efectos realmente llamativos como los del tejido de tul de la pañoleta o del propio moño de valenciana. [I.G.S.]

## 43 *Pagès*

**Autor desconegut (finals s. XIX - principis s. XX), oli sobre llenç, 48 x 38 cm**

Oli sobre llenç, d'autor desconegut, en el qual trobem un personatge popular realitzat amb gran qualitat i una paleta brillant que permet aconseguir una atmosfera de serenitat. [J.T.R.]

## 43 *Payés*

**Autor desconocido, (finales s. XIX - principios s. XX), óleo sobre lienzo, 48 x 38 cm**

Óleo sobre lienzo, de autor desconocido, en el que encontramos un personaje popular, realizado con gran calidad y una paleta brillante que permite conseguir una atmosfera de serenidad. [J.T.R.]

## 44 *Retrat de xica*

**Francisco Oñate (finals s. XIX - principis s. XX), oli sobre taula, 20 x 15 cm**

L'obra presenta uns trets característics en els quals es reconeixen les maneres pròpies de les realitzades pels pintors que pertanyien al Col·legi de l'Art Major de la Seda de València, i de la Sala de Flors, vinculats a la industria de la seda valenciana, i del qual degué formar part l'autor. En aquest oli hi ha una xica amb un tocat de flors. Realitzat amb pinzellada ràpida i fàcil, que demostra la qualitat del pintor; la gran lluminositat s'aconsegueix mitjançant el contrast del rostre respecte del fons. [J.T.R.]

## 44 *Retrato de muchacha*

**Francisco Oñate (finales s. XIX - principios s. XX), óleo sobre tabla, 20 x 15 cm**

La obra presenta unas características en las que se reconocen las maneras propias de aquellas realizadas por los pintores pertenecientes al Colegio del Arte Mayor de la Seda de Valencia, y de la Sala de Flores, vinculados a la industria de la seda valenciana, y del que debió formar parte el autor de la misma. En este óleo aparece una muchacha con un tocado de flores. Realizado con pincelada rápida y fácil, demuestra la calidad del pintor; la gran luminosidad se obtiene gracias al contraste del rostro respecto del fondo. [J.T.R.]

## 45 *Andalusa*

**F. Famos (finals s. XIX - principis s. XX), oli sobre taula, 20 x 13 cm**

Obra menuda pintada a l'oli amb la representació d'una figura femenina vestida amb una indumentària típicament andalusa, a manera de contrabandista o bandolera, amb el típic barret "calañés" guarnit amb una espècie de serrells o serrells en la part dreta. L'autor mostra una obra directa, treballada amb empastaments que defineixen els detalls. [I.G.S.]

## 45 *Andaluza*

**F. Famos (finales s. XIX - principios s. XX), óleo sobre tabla, 20 x 13 cm**

Pequeña obra pintada al óleo con la representación de una figura femenina vestida con una indumentaria típicamente andaluza, a modo de contrabandista o bandolera, con el típico sombrero calañés guarnecido con una especie de flecos o caireles en la parte derecha. El autor muestra una obra directa, trabajada con empastes que definen los detalles. [I.G.S.]

## 46 *Paisatge*

**Eliseo Meifren Roig (Barcelona, 1857 - 1940), oli sobre llenç, 48 x 76 cm**

Oli sobre llenç realitzat per l'afamat paisatgista català Eliseo Meifren. Signat a l'extrem inferior dret, l'autor ens presenta una preciosa vista d'una maresma on sap captar perfectament la il·luminació del moment. Obra realitzada *au plein air*, o siga a l'aire lliure, i executada a partir de pinzellades soltes i una selecció de tons amables. [I.G.S.]

## 46 *Paisaje*

**Eliseo Meifren Roig (Barcelona, 1857 - 1940), óleo sobre lienzo, 48 x 76 cm**

Óleo sobre lienzo realizado por el afamado paisajista catalán Eliseo Meifren. Firmado al extremo inferior derecho, el autor nos presenta una preciosa vista de una marisma donde sabe captar perfectamente la iluminación del momento. Obra realizada *au plein air*, o sea al aire libre, y ejecutada a partir de pinceladas sueltas y una selección de tonos amables. [I.G.S.]

## 47 *Penya-segat*

**Joaquim Mir i Trinchet (Barcelona, 1873 - 1940), oli sobre taula, 22 x 13 cm**

Obra típica del pintor barceloní Joaquim Mir, en la qual s'identifica el seu estil més personal, basat en una producció impressionista, a partir d'una visió intuïtiva i lliure del paisatge. En aquesta vista del penya-segat, s'aprecia com la construcció de la composició surt com a conseqüència de la superposició de masses de color. A més a més, l'autor sembla que intencionadament juga amb el nivell de les empastades i potencia el gest pictòric en aquelles zones on vol proporcionar major força i textura, com si d'una aproximació a la realitat es tractara. [I.G.S.]

## 47 *Acantilado*

**Joaquim Mir i Trinchet (Barcelona, 1873 - 1940), óleo sobre tabla, 22 x 13 cm**

Obra típica del pintor barcelonés Joaquim Mir, en la que se identifica su estilo más personal, basado en una producción impresionista, a partir de una visión intuitiva y libre del paisaje. En esta vista del acantilado, se aprecia como la construcción de la composición nace como consecuencia de la superposición de masas de color. Además, el autor parece que intencionadamente juega con el nivel de las empastadas y potencia el gesto pictórico en aquellas zonas donde quiere proporcionar mayor fuerza y textura, como si de una aproximación a la realidad se tratara. [I.G.S.]

## 48 *Retrat de dama*

**Ignacio Zuloaga Zabaleta (Eibar, 1870 - Madrid, 1945), oli sobre llenç, 82x79 cm**

L'obra de Zuloaga trenca amb el moviment impressionista i opta pel realisme de l'escola espanyola. Realitza obres que retraten l'Espanya del 98 amb temes d'una gran duresa i utilitza una paleta de tonalitats fosques. També realitza retrats de personatges famosos i de toreros, així com de dames de l'alta societat, amb els quals va aconseguir un gran prestigi. En aquest oli sobre llenç, podem veure el retrat d'una dama situada en posició acadèmica, encara que amb la singularitat d'estar realitzat amb paleta monocromàtica que no impedeix aconseguir una gran lluminositat i espontaneïtat, cosa que demostra el mestratge del pintor. [J.T.R.]

## 48 *Retrato de dama*

**Ignacio Zuloaga Zabaleta (Eibar, 1870 - Madrid, 1945), óleo sobre lienzo, 82x79 cm**

La obra de Zuloaga rompe con el movimiento impresionista y opta por el realismo de la escuela española. Realiza obras que retratan la España del 98 con temas de una gran dureza y utiliza una paleta de tonalidades oscuras. También realiza retratos de personajes famosos y de toreros, así como de damas de la alta sociedad, con los cuales logró un gran prestigio. En este óleo sobre lienzo, podemos ver el retrato de una dama situada en posición académica, aunque con la singularidad de estar realizado con paleta monocromática que no impide conseguir una gran luminosidad y espontaneidad, que demuestra la maestría del pintor. [J.T.R.]

## 49 *Calvari*

**José Guiteras de Soto (Xàtiva, 1885 - 1950), oli sobre llenç, 65 x 80 cm**

Aquest quadre ens mostra un paisatge amb una vista del calvari de Xàtiva. És un oli sobre llenç signat en l'angle inferior esquerre. La pintura ha sigut realitzada amb una tècnica puntillista habitual d'aquest artista, amb la qual aconsegueix atrapar la llum i crear un ambient tebi en el qual sembla que podem olorar l'aroma del xiprers. [J.T.R.]

## 49 *Calvario*

**José Guiteras de Soto (Xàtiva, 1885 - 1950), óleo sobre lienzo, 65 x 80 cm**

Este cuadro nos muestra un paisaje con una vista del calvario de Xàtiva. Es un óleo sobre lienzo firmado en ángulo inferior izquierdo. La pintura está ejecutada con una técnica puntillista habitual de este artista, con la que consigue atrapar la luz y crear un ambiente tibio en el que parece que podemos oler el aroma de los cipreses. [J.T.R.]

## 50 Bretona

**Juliette George (París, ¿ - 1966), oli sobre llenç, 54 x 45 cm**

La pintora Juliette George està especialitzada en pintura d'interiors històrics raó per la qual té molta obra en museus d'història. Posseeix una gran facilitat tècnica per a representar personatges locals, com en aquest oli sobre llenç, en el qual apareix una bretona abillada amb les peces típiques de dol de Bretanya. Realitzat amb una gran lluminositat en contrastar la llum de la cara i la toca, amb la sobrietat del fons i la vestimenta. [J.T.R.]

## 50 Bretona

**Juliette George (París, ¿ - 1966), óleo sobre lienzo, 54 x 45 cm**

La pintora Juliette George está especializada en pintura de interiores históricos por lo que tiene mucha obra en museos de historia. Posee una gran facilidad técnica para representar personajes locales, como en este óleo sobre lienzo, en el que aparece una bretona ataviada con las prendas típicas de duelo de Bretaña. Realizado con una gran luminosidad que contrasta la luz de la cara y toca con la sobriedad del fondo y la vestimenta. [J.T.R.]

## 51 Explosió

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), aquarel.la, 16 x 12 cm**

Aquarel·la sobre cartó, en la qual Segrelles representa, amb molta força i amb vius colors, l'explosió d'un volcà en la muntanya. [J.L.G.V.]

## 51 Explosión

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), acuarela, 16 x 12 cm**

Acuarela sobre cartón, en la que Segrelles representa, con mucha fuerza y con vivos colores, la explosión de un volcán en la montaña. [J.L.G.V.]

## 52 *Pentecosta*

**Josep Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), oli sobre llenç, 100 x 75 cm**

Pintura en la qual veiem reflectida tota la força cromàtica que l'autor plasmava en les seues obres. Aquesta intensitat cromàtica és molt comuna en les obres de temàtica religiosa, en les quals l'autor utilitza una paleta cromàtica amb colors saturats i fins i tot estridents en algun cas. Hi està representat el tema de la Resurrecció de Jesucrist, que envia l'Esperit Sant als Apòstols i a la Mare de Déu. En el cel apareix, sobre una llum irradiant un colom, símbol de l'Esperit Sant, sota el qual es presenten els personatges amb actitud de pregaria i sobre els quals apareixen les llengües de foc, tal com es narra als Evangelis. [I.G.S.]

## 52 *Pentecostés*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), óleo sobre lienzo, 100 x 75 cm**

Pintura en la que vemos reflejada toda la fuerza cromática que el autor plasmaba en sus obras. Esta intensidad cromática es muy común en sus obras de temática religiosa, en las cuales el autor utiliza una paleta cromática con colores saturados y hasta estridentes en algún caso. Está representado el tema de la Resurrección de Jesucristo, que envía el Espíritu Santo a los Apóstoles y a la Virgen María. En el cielo aparece, sobre una luz, una paloma, símbolo del Espíritu Santo, bajo la cual se presentan los personajes en actitud de plegaria y sobre los cuales aparecen las lenguas de fuego, tal como se narra en los Evangelios. [I.G.S.]

## 53 *Santa Micaela del Santíssim Sagrament*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), oli sobre llenç, 100 x 75 cm**

Retrat de la Mare Sagrament realitzat per Segrelles. Hi apareix la imatge de la santa, representada de mig cos i pregant, amb els típics hàbits de la congregació que va fundar en 1856, les Adoratrius Esclaves del Santíssim Sagrament i de la Caritat. A aquesta santa madrilenya, canonitzada en l'any 1934, se li tingué molta devoció en terres valencianes, on fundà un col·legi en 1858 i on va morir de còlera en 1865. Sol ser representada amb l'hàbit i vel negres, toca blanca, quasi sempre al costat d'una custòdia, que en aquesta obra sembla haver-se substituït pel resplendor cap on notòriament dirigeix la mirada. [I.G.S.]

## 53 *Santa Micaela del Santísimo Sacramento*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), óleo sobre lienzo, 100 x 75 cm**

Retrato de la Madre Sacramento realizado por Segrelles. En él aparece la imagen de la santa, representada de medio cuerpo y rezando, con los típico hábitos de la congregación que fundó en 1856, las Adoratrices Esclavas del Santísimo Sacramento y de la Caridad. A esta santa madrileña, canonizada en 1934, se le tuvo mucha devoción en tierras valencianas, donde fundó un colegio en 1858 y donde murió de cólera en 1865. Suele ser representada con el hábito y velo negros, toca blanca, casi siempre junto a una custodia, que en esta obra parece haberse sustituido por el resplandor hacia donde notoriamente dirige su mirada. [I.G.S.]

## 54 *Parella de dibuixos de Sant Vicent*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), grafit sobre paper, 25 x 18 cm**

Parella de dibuixos de Segrelles, executats amb grafit sobre paper, que va realitzar l'artista en 1949 per a il·lustrar l'obra gràfica *Els Miracles de Sant Vicent*. Al peu s'explica allò representat mitjançant un escrit autògraf de l'autor. [J.L.G.V.]

## 54 *Pareja de dibujos de San Vicente*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), grafito sobre papel, 25 x 18 cm**

Pareja de dibujos de Segrelles, ejecutados con grafito sobre papel, que realizó el artista en 1949 para ilustrar la obra gráfica *Los Milagros de San Vicente*. Al pie se explica lo representado mediante un escrito autógrafo del autor. [J.L.G.V.]

## 55 *L'Assumpció de la Mare de Déu*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), grafit i llapis de colors sobre paper, 20 x 19 cm**

Representa l'Assumpció de la Mare de Déu. Va ser l'esbós que va utilitzar Segrelles, en els anys 1945-46, per a la realització de l'oli central del retaule de l'altar major de la Arxiprestal de Sta. Maria d'Ontinyent. Aquesta obra suposa la peça principal i la més assolida, entre el conjunt dels 19 quadres que va pintar l'artista, per encàrrec de l'Ajuntament, per a substituir el retaule anterior desaparegut. [J.L.G.V.]

## 55 *La Asunción de la Virgen*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), grafito y lápices de colores sobre papel, 20 x 19 cm**

Representa la Asunción de la Virgen María. Fue el boceto que utilizó Segrelles, en los años 1945-46, para la realización del óleo central del retablo del altar mayor de la Arciprestal de Sta. Maria de Ontinyent. Dicha obra supone la pieza principal y la más lograda, entre el conjunto de los 19 cuadros que pintó el artista, por encargo del Ayuntamiento, para sustituir el retablo anterior desaparecido. [J.L.G.V.]

## 56 *Simbad*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), aquarel.la, 30 x 22 cm**

Aquarel·la de José Segrelles, pintada per l'artista per a l'edició dels contes de *Les mil i una nits* que Salvat Editores va començar a publicar en 1932. La il.lustració ens mostra al viatger Simbad en un dels naufragis. Aquesta aquarel·la ha aparegut en altres ocasions sota el títol inexacte d'*Aladí.* [J.L.G.V.]

## 56 *Simbad*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), acuarela, 30 x 22 cm**

Acuarela de José Segrelles, pintada por el artista para la edición de los cuentos de *Las mil y una noches* que Salvat Editores empezó a publicar en 1932. La ilustración muestra al viajero Simbad en uno de sus naufragios. Esta acuarela ha aparecido en otras ocasiones bajo el título inexacto de *Aladino.* [J.L.G.V.]

## 57 *Gos*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), oli sobre llenç, 22 x 30 cm**

Oli menut de l'artista albaidí en el qual veiem un gos setter irlandès. Observem perfectament pintada la part anterior de l'animal, però no s'ha completat la part posterior. No se sap exactament el motiu pel qual va quedar inacabada, però deixa suficient detall per a poder apreciar el mestratge del pintor. [J.S.F.]

## 57 *Perro*

**José Segrelles Albert (Albaida, 1885 - 1969), oli sobre llenç, 22 x 30 cm**

Pequeño óleo del artista albaidense en el cual vemos un perro setter irlandés. Observamos perfectamente pintada la parte anterior del animal pero no se ha completado la parte posterior. No se sabe exactamente el motivo por el que quedó inacabada, pero deja suficiente detalle para poder apreciar la maestría del pintor. [J.S.F.]

## 58 *Portuària*

**Juan Bta. Porcar Ripollés (Castelló de la Plana, 1888 - 1974), oli sobre llenç, 59 x 80 cm**

Oli característic de pintor de Castelló que va utilitzar aquest mateix motiu -el port de la seua ciutat- en molts dels seus quadres. També observem la proporció que li servia de base per a l'execució dels seus paisatges –com a mínim dos terços del llenç per a l'espai aeri i un terç escàs per als elements i objectes de superfície- i l'habitual color del cel quasi sempre en tons foscos, com de tempesta. [J.S.F.]

## 58 *Portuaria*

**Juan Bta. Porcar Ripollés (Castelló de la Plana, 1888 - 1974), óleo sobre lienzo, 59 x 80 cm**

Óleo característico de pintor de Castellón que utilizó éste mismo motivo -el puerto de su ciudad- en muchos de sus cuadros. También observamos la proporción que le servía de base para la ejecución de sus paisajes –como mínimo dos tercios del lienzo para el espacio aéreo y un tercio escaso para los elementos y objetos de superficie- y el habitual color del cielo casi siempre en tonos oscuros, como de tormenta. [J.S.F.]

## 59 *Dos joves*

**Vicent Navarro Romero (València, 1888 - Barcelona, 1978), oli sobre llenç, 60 x 49 cm**

Llenç de Vicente Navarro, signat en l'extrem inferior dret, amb dos figures femenines abraçades amb gest fred i , alhora, delicat. L'obra, amb un aire relativament expressionista, està treballada a partir del predomini del color sobre el dibuix. [I.G.S.]

## 59 *Dos jóvenes*

**Vicente Navarro Romero (Valencia, 1888 - Barcelona, 1978), óleo sobre lienzo, 60 x 49 cm**

Lienzo de Vicente Navarro, firmado en el extremo inferior derecho, con dos figuras femeninas abrazadas en gesto frío y, a su vez, delicado. La obra, con un aire relativamente expresionista, esta trabajada a partir del predominio del color sobre el dibujo. [I.G.S.]

## 60 *Ceba i magrana*

**Rafael Durancamps Folguera (Sabadell, 1891 - Barcelona, 1979), oli sobre taula, 21 x 26 cm**

Menuda taula pintada a l'oli pel català Durancamps, en la qual ens mostra magistralment una ceba i una magrana, com un bodegó, sobre un fons neutre amb pinzellada directa i solta. Signada en el marge superior esquerre, l'autor utilitza també un marcat traç negre que perfila els dos elements representats. [I.G.S.]

## 60 *Cebolla y granada*

**Rafael Durancamps Folguera (Sabadell, 1891 - Barcelona, 1979), oli sobre taula, 21 x 26 cm**

Pequeña tablilla pintada al óleo por el catalán Durancamps en la que ejecuta de manera magistral una cebolla y una granada, a modo de bodegón, sobre un fondo neutro con pincelada directa y suelta. Firmada en el margen superior izquierdo, el autor utiliza también un marcado trazo negro que perfila los dos elementos representados. [I.G.S.]

## 61 *Paisatge amb pins*

**Genaro Lahuerta López (València, 1905 - 1985), oli sobre taula, 7 x 11 cm**

Paisatge d'accentuat colorit, traç ràpid i gest vigorós realitzat per Lahuerta, en el qual ens mostra un paisatge on deixa el protagonisme a uns arbres en primer terme. L'obra està realitzada en oli sobre una xicoteta taula a manera d'esbós o anotació cromàtica i deixa fins i tot zones del suport o de la preparació sense cobrir de pintura. No obstant això, l'obra posseeix gran personalitat i caràcter. [I.G.S.]

## 61 *Paisaje con pinos*

**Genaro Lahuerta López (Valencia, 1905 - 1985), óleo sobre lienzo, 7 x 11 cm**

Paisaje de acentuado colorido, trazo rápido y gesto vigoroso realizado por Lahuerta en el que nos muestra un paisaje donde deja el protagonismo a unos árboles en primer término. La obra está realizada en óleo sobre una pequeña tablilla a modo de esbozo o apunte cromático y deja incluso zonas del soporte o de la preparación sin cubrir de pintura. No obstante, la obra posee gran personalidad y carácter. [I.G.S.]

## 62 *Sendera*

**Genaro Lahuerta López (València, 1905 - 1985), oli sobre taula, 6 x 11 cm**

Menut oli pintat sobre una diminuta taula, de les que utilitzaven els paisatgistes per a prendre apunts a l'aire lliure. En aquesta obra realitzada per Genero Lahuerta, l'autor ens presenta un paisatge amb un horitzó intencionadament elevat, en el qual deixa poc espai per al cel i on predominen les fortes empastades i la saturació de les tonalitats cromàtiques característiques en aquest pintor. [I.G.S.]

## 62 *Vereda*

**Genaro Lahuerta López (Valencia, 1905 - 1985), óleo sobre lienzo, 6 x 11 cm**

Pequeño óleo pintado sobre una diminuta tablilla, de las que utilizaban los paisajistas para tomar apuntes al aire libre. En esta obra realizada por Genero Lahuerta, el autor nos presenta un paisaje con un horizonte intencionadamente elevado, en el que deja poco espacio para el cielo y donde predominan las fuertes empastadas y la saturación de las tonalidades cromáticas características en este pintor. [I.G.S.]

## 63 *Retrat de dona en la platja*

**Genaro Lahuerta López (València, 1905 - 1985), oli sobre taula, 40 x 32 cm**

Obra pintada en 1944 en la platja d'Altea. En aquest retrat es mostra el bust d'una dona jove, completament de perfil, amb el cos lleugerament alçat, replet de llum, construït a partir de la pinzellada lleugera i ràpida pròpia d'aquest pintor. Està signat en el marge inferior dret de la pintura. [J.L.G.V.]

## 63 *Retrato de mujer en la playa*

**Genaro Lahuerta López (Valencia, 1905 - 1985), óleo sobre lienzo, 40 x 32 cm**

Obra pintada en 1944 en la playa de Altea. En este retrato se muestra el busto de una mujer joven, completamente de perfil, con el cuerpo ligeramente erguido, repleto de luz, construido a partir de la pincelada ligera y rápida propia de este pintor. Está firmado en el margen inferior derecho de la pintura. [J.L.G.V.]

## 64 *Mas*

**Genaro Lahuerta López (València, 1905 - 1985), oli sobre taula, 13 x 22 cm**

Típica obra de Genaro Lahuerta d'un paisatge en el qual es reconeixen amb claredat els gestos típics d'aquest autor. Es representa una edificació rural, executada amb enèrgics empastaments. La pintura, de petites dimensions, comuna en els paisatgistes del moment, està signada en l'extrem inferior esquerre. [I.G.S.]

## 64 *Masía*

**Genaro Lahuerta López (Valencia, 1905 - 1985), óleo sobre tabla, 13 x 22 cm**

Típica obra de Genaro Lahuerta de un paisaje en el que se reconocen con claridad los gestos típicos de este autor. Se representa una edificación rural, ejecutada con enérgicos empastes. La pintura, de pequeñas dimensiones, común en los paisajistas del momento, está firmada en el extremo inferior izquierdo. [I.G.S.]

## 65 The model

**Shwordin V., escola rusa, segle XX, oli sobre llenç, 109 x 59 cm**

Aquesta pintura respon als estàndards dels treballs de l'Escola russa dels *Itinerants* o dels *rodamons*. En la segona meitat del segle XIX l'academicisme en Rússia és substituït pel realisme, que reprodueix amb veracitat els episodis de la vida quotidiana i es posiciona davant d'aquests. L'Associació d'Exposicions Artístiques Itinerants, constituïda en 1870, promovia les seues pròpies exposicions per tot Rússia amb la finalitat d'il·lustrar el poble. El programa dels *Itinerants* va determinar una orientació artística cap al civisme i la consciència social en l'art. [J.T.R.]

## 65 The model

**Shwordin V., escuela rusa, siglo XX, óleo sobre lienzo, 109 x 59 cm**

Esta pintura responde a los estándares de los trabajos de la Escuela rusa de los *Itinerantes* o *vagabundos*. En la segunda mitad del siglo XIX el academicismo en la escuela rusa es sustituido por el realismo, que reproduce con veracidad los episodios de la vida cotidiana y se posiciona ante estos. La Asociación de Exposiciones Artísticas Itinerantes, constituida en 1870, promovía sus propias exposiciones por toda Rusia con el fin de ilustrar al pueblo. El programa de los *Itinerantes* determinó una orientación artística hacia el civismo y la conciencia social en el arte. [J.T.R.]

# NOTES SOBRE ELS AUTORS MÉS RELLEVANTS

**FRA NICOLÁS BORRÁS** (Cocentaina, 1530 - Cotalba, Gandia, 1610)
Amb una formació artística molt escassa i d'àmbit local degué acudir a València al taller de Joan de Joanes, on es va formar en la més absoluta tradició del manierisme valencià. Juntament amb el pintor Cristóbal Llorenç (Bocairent, h. 1550 - València, h. 1616), format també en l'ambient joanesc, representen el més ferm testimoniatge i herència de l'estil romanista que romandrà fins a ja entrat el segle XVII, en un moment en el qual a València s'està produint un canvi sistemàtic cap a un estil naturalista importat per la presència a València de pintors com Francisco Ribalta o Juan Sariñena. La seua formació artística va haver de desenvolupar-se en paral·lel a la religiosa. Existeixen diferents documents que el situen de nou a Cocentaina, la seua ciutat natal, en 1558 concloent el retaule major de la parròquia d'El Salvador o rebent llicència de confessor de seculars i clergues en 1569. Entre les seues obres principals destaquen el Retaule dels Misteris del Rosari en el col·legi de Santo Domingo d'Oriola i el Retaule de les Ànimes de Sant Nicolau d'Alacant. En 1575 va abraçar l'ordre dels jerònims en el monestir de Sant Jeroni de Cotalba a Gandia, on va realitzar el monumental Retaule major que va ser conclòs en 1579 i que actualment s'exhibeix en el Museu de Belles Arts de València. Des del seu nou estat com a monjo i ja alliberat de les seues obligacions presbiterals, amb 45 anys, va emprendre una gran i prolífica producció pictòrica alhora que va atendre diverses obligacions i requeriments per a taxar i visurar diversos treballs. Un gruix de la seua producció es conserva en el Museu de Belles Arts de València a partir de l'ingrés de diverses obres procedents de la desamortització i destaquen grans taules com *la Pentecosta, el Sant Pere, Sant Pablo i Santiago el Major,* o el *Retaule de Santa Anna: la Sagrada Família i el Pare Etern*. Si bé, un altre gran contingent es troba dispers en diverses pinacoteques, parròquies i col·leccions privades. [V.G.B.]

**JOAQUÍN ARAUJO RUANO** (Ciudad Real, 1851 - Madrid, 1894)
Artista de la segona meitat del segle XIX que va conrear la pintura, el gravat i la il·lustració. Va cursar els seus estudis artístics en l'Escola Superior de Pintura i Escultura de Madrid; va ser deixeble d'Ignacio Suárez Plans. En 1872 marxa a París on segueix la seua formació a les ordres de Léon Bonnat. També va completar els seus estudis en l'Acadèmia d'Espanya a Roma. Va conèixer a James Whistler, amb qui es va especialitzar en l'aiguafort. La seua producció com a il·lustrador la va realitzar en revistes nacionals, essencialment *La Ilustración Española y Americana,* i també en aquelles dedicades a l'art de la tauromàquia, a més de col·laborar en prestigioses publicacions estrangeres com l'anglesa *The Graphic*. Va ser amic de Giovanni Boldini, qui li va fer un retrat. Es va especialitzar en escenes costumistes, temàtica a la qual pertany el quadre *Duaners carlistes*, tercera medalla en l'Exposició Nacional de 1881. En el Museu del Prado es conserva el Retrat jacent del pintor Joaquín Araujo, que va realitzar el seu deixeble, el pintor Manuel Poy Dalmau, en el seu llit de mort. [I.G.S.]

**JEAN TOUSSAINT PERINET** (París,1744 - Chartres, 1824)
Pintor i retratista que utilitzava l'oli i el pastel i amb una abundant obra a França i EUA. Va treballar activament en Chartres durant 63 anys i destaca la seua obra realitzada entre 1782-83 en pintar l'altar major de l'església de Sainte-Foi de Chartres. Mai es va casar i va ser considerat en la seua ciutat natal com un revolucionari i un maçó. Es conserva una miniatura anònima amb el seu retrat en el Museu de Belles arts de Chartres. [J.T.R.]

**JOSÉ ESTRUCH MARTÍNEZ** (San Joan de l'Ènova, 1835 - la Pobla Llarga, 1907)
Va estudiar en l'Acadèmia de Belles arts de Sant Carles de València. La seua producció pictòrica és bastant àmplia i se centra en el retrat i la pintura religiosa. Bon exemple del segon tipus el trobem en el Real Col·legi del Corpus Christi a València, decorat amb diversos olis d'Estruch datats entre 1886 i 1901. Les característiques de la seua obra són veritat, ironia, força i una caricatura molt sofisticada i profunda, en la qual es podrien trobar les causes de la seua possible no publicació, ja que a partir dels exemples del moment podem pensar en un públic més donat a la sàtira fàcil que a la crítica profunda i reflexiva. [J.G.M.]

**CARMELO LACAL SORLÍ** (Carlet ? - València, 1897)
Arquitecte i decorador vinculat al moviment cultural i pictòric de finals del s. XIX, va participar en totes les activitats de l'Ateneu Científic, Literari i Artístic de València; va destacar com a vocal en l'homenatge a Ribera en el III centenari de la seua mort, presidit per Joaquin Agrasot. Alumne des de molt jove de l'Acadèmia de Belles Arts de San Carles de València, va traslladar després la seua residència a Madrid per tal d'estudiar en la de San Fernando, posteriorment se'n va anar a Roma per completar els seus estudis artístics. En aquesta ciutat en 1880 va regalar un llenç, "L'Estudiantina", perquè es venguera per a ajudar a les víctimes de les inundacions. Íntim amic del pintor Antonio Cortina Farinós, amb el qual va col·laborar en diferents obres, una de les més conegudes és la realització i decoració del saló principal del Gran Cafè d'Espanya i del Saló Oriental del Cafè de París. En la seua biografia destaca el fet d'haver obtingut la concessió per a realitzar el projecte i execució del primer tramvia a vapor entre Alberic i València en 1882. El Cercle de Belles Arts de València exposa un important retrat de Carmelo Lacal, obra d'Ignacio Pinazo, donada per la seua família. [J.T.R.] [J.S.F.]

**JAVIER JUSTE CERVERO** (València, 1856 -1899)
Pintor valencià que en els seus inicis va haver de compartir, per necessitats econòmiques, el seu temps entre la pintura sobre llenç i la pintura de ventalls. Va estudiar en l'Acadèmia de Belles Arts de València i, sent jove i completament desconegut, va presentar dos quadres a la Exposición Nacional de 1884, en la qual va rebre la 2a medalla per la seua obra *Entrada del port de València en un dia de Llevant,*

en la qual va sorprendre per la riquesa del moviment de les aigües del mar, pres del natural. Juste aconseguia plasmar en els seus quadres les fluctuacions i moviment de les ones batudes pel vendaval, com ningú i pintava les escumes del mar amb un realisme sorprenent. És un dels pintors de marines més creatiu i sensible. Es pot contemplar la seua obra en el Museu de Belles Arts Sant Pius V de València, en el Palau de Justícia (*Paisatge de l'Albufera/Efecte de sol*) en fons de la Diputació de València i en fons particulars. Als 31 anys, a causa d'una malaltia mental, va ingressar en el psiquiàtric del qual ja no va eixir. Va continuar amb el seu treball pintant paisatges i altres obres importants (*El clarejar*), encara que va canviar gradualment la seua paleta que es va fer més ombria i malenconiosa. Mor als 41 anys. [J.T.R.]

**MARTÍN RICO ORTEGA** (El Escorial, 1833 - Venecia, 1908)
Als dotze anys acudeix ja a classes de dibuix en el Liceu Artístic i Literari i després treballa amb Vicente Camarón. Posteriorment ingressa en l'Escuela de San Fernando de Madrid. Queda en primer lloc en unes oposicions convocades pel Govern per a estudiar en l'estranger i es trasllada a París on entra en contacte amb la colònia de pintors espanyols. Els seus paisatges experimenten la influència de l'escola de Barbizon. Quan esclata la guerra franc-prussiana torna a Espanya juntament amb la resta del grup espanyol i s'estableix per poc de temps a Madrid i després es trasllada a Granada on coneix Fortuny i pinta aquarel·les amb la mateixa temàtica que el pintor català. Acompanyat per Fortuny viatja a Itàlia i contacta amb els últims corrents pictòrics de Roma, Nàpols, Florència i finalment Venècia. Queda impressionat per la bellesa d'aquesta ciutat. S'instal·la a París, però tots els estius els passa a Venècia prenent anotacions dels seus edificis i paisatges, obres que després conclou en Paris. En l'Exposició Universal de París se li concedeix una medalla d'or i la Creu de la Legió d'Honor francesa. Va tornar de nou a Madrid en la dècada dels noranta i va treballar com a director artístic en la revista *La Ilustración Española y Americana*. En els últims anys de la seua vida torna de nou a Venècia, on moriria en 1908. [J.S.F.]

**EMILIO SALA FRANCÉS** (Alcoy, 1850 - Madrid, 1910)
De primerenques inclinacions artístiques, Emilio Sala ingressa molt ràpid en l'Acadèmia de Sant Carles de València de la qual era professor el seu cosí Plàcid Francès, dotze anys major que ell i ja en 1867 exposa per primera vegada en la Regional de València on va obtenir una tercera medalla amb un bodegó. Viatja a Madrid i s'entusiasma amb l'obra de Velázquez a qui copia. A Madrid és rebut pel seu paisà, Antonio Gisbert, que era director del Museu del Prado. Allí coneix a José Casado del Alisal, Federico de Madrazo i Mariano Fortuny. En aquesta època pinta *La Presó del Príncep de Viana* que va presentar en l'Exposició Nacional i amb la qual va obtenir medalla de segona classe. Adquirida aquesta obra per l'Estat, li permet obrir un estudi a Madrid. A partir de llavors es va presentar regularment a les Exposicions Nacionals de Belles Arts i va aconseguir nombrosos guardons que fan augmentar el seu prestigi nacional. Els quadres d'història li van servir de trampolí per a fer-se reconèixer en els cercles pictòrics. En aquells dies realitza excepcionals retrats de familiars i amics i dels personatges més populars de l'època, nobles, artistes, polítics, etc. També en els anomenats "quadres de gènere" va deixar una cabalosa producció. Va viatjar en diverses ocasions a França i Itàlia i precisament va iniciar a Roma i el va finalitzar a París un de les seues més famosos quadres *L'Expulsió dels Jueus d'Espanya*. Preocupat per la tècnica pictòrica, publica en 1906 la seua i exerceix la càtedra de Teoria i Ètica del Color en l'Escola de Sant Fernando de Madrid, on moriria sobtadament en 1910. [J.S.F.]

**MARIANO GARCÍA MAS** (València, 1858 - 1911)
Escultor, pintor i gravador, que es va formar en l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València i a Roma, després de guanyar la primera oposició a una beca atorgada per la Diputació Valenciana en 1861. Va ser professor de dibuix i gravat, així com catedràtic d'escultura de l'Acadèmia de Belles Arts de València. Com a gravador es va especialitzar en la tècnica a l'aiguafort i va col·laborar en la il·lustració de refranys valencians. Va obtenir la 2a medalla en l'edició de 1887 de l'Exposición Nacional de Bellas Artes. Va conrear temes religiosos, mitològics i costumistes. És autor de l'escultura de Vicent Joan Masip, instal·lada en el barri del Carmen de València. [J.T.R.]

**DARÍO DE REGOYOS VALDÉS** (Ribadesella, 1857 - Barcelona, 1913)
Darío de Regoyos i Valdés va nàixer en Ribadesella (Astúries) en 1857, localitat a la qual havia sigut destinat son pare, arquitecte i enginyer vallisoletà. Va morir a Barcelona en 1913. La família es trasllada, sent encara molt jove, a Madrid on passa la infància i adolescència. Son pare, membre de l'Acadèmia de Sant Fernando de Madrid, vol que el seu successor seguisca la carrera d'arquitecte, però Dario es matricula en 1877 en l'assignatura d'introducció del paisatge de Carlos de Haes. Poc disciplinat en la seua formació acadèmica, després de dos anys sense assistir a les classes de Belles Arts de Madrid, aprofita les amistats en l'estranger per a viatjar i conèixer els moviments artístics que s'hi estaven desenvolupant. D'aquesta manera es desplaça en 1879 a Brussel·les, on acompanya als seus amics músics Isaac Albéniz i Enrique Fernández Arbós. És allí on segueix la seua formació juntament amb pintors com Quinaux (1822 - 1895)i es matricula en *l'École Royale des Beaux-Arts* de Brussel·les, en l'assignatura del professor Van Sevendonck. A Brussel·les també coneix al mecenes Edmond Picard, que li introdueix en els ambients culturals i forja el seu estil pictòric en permanent comunicació amb els amics artistes, entre els quals es troben figures tan reconegudes com Camille Pissarro, Whistler, Seurat, Signac, Ensor, Van Rysselberghe, etc. També coneix altres artistes com Meunier i el poeta Verhaeren; amb ells realitzaria posteriorment viatges per Espanya. El viatge amb aquest últim quedaria reflectit molts anys després, en 1898, en el llibre L'Espanya Negra. Diversos autors identifiquen en l'obra de Dario de Regoyos tres etapes diferents: primerament, durant la seua permanència a Bèlgica, el predomini del retrat cobreix per complet altres disciplines; en segon lloc, en un període de marcat caràcter filosòfic, se li reconeixen les obres de la Sèrie de l'Espanya Negra; i, finalment, la tercera etapa constitueix la més coneguda i amb la qual majorment es identificat pel seu caràcter colorista i impressionista i perquè és la més conreada. Els últims anys de vida, els passa ja de retorn a Espanya, primer a Getxo i posteriorment a Barcelona, on intenta tractar-se una dolença en la llengua que, fins i tot, li impedeix parlar. Malgrat açò, segueix pintant fins a l'acabament dels seus dies, un 29 d'octubre de 1913 als cinquanta-cinc anys. [I.G.S.]

**JOSÉ MARÍA JARDINES** (Cadis, 1862 - 1914)
Pintor natural de Cadis on va iniciar els seus estudis de Belles Arts que després va continuar en la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando en Madrid. La seua formació artística està marcada per les seues estades a París, on va exposar en importants certàmens fins que va tornar a Cadis en 1914 quan va ingressar com a professor en l'Acadèmia de Belles Arts. Va cultivar el gènere del paisatge amb gran èxit i reconeixement. Les seues obres es troben exposades hui en dia en els millors museus del món, així com la seua cotització en les cases de subhastes gaudeix d'una gran valoració. [I.G.S.]

**IGNACIO PINAZO CAMARLENCH** (València, 1849 - Godella, 1916)
Va iniciar la seua formació en 1864 en l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles (València) i la va compaginar amb el seu treball com a barreter. Resideix a Roma becat des de 1876 fins a 1881 i comença els seus grans treballs històrics, allunyats del convencionalisme del gènere, però amb caràcter academicista. A partir de la seua arribada a València, inicia una línia pictòrica més íntima i impressionista amb temes familiars, nus i escenes de la vida quotidiana. És considerat un precursor en temes i estil de J. Sorolla i Francisco Domingo. En 1896 va ingressar com a acadèmic en l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles i en 1903, en la de San Fernando de Madrid. Va rebre diversos premis en certàmens de prestigi i la seua obra està present en nombrosos museus nacionals i internacionals. [J.T.R.]

**SALVADOR SANCHEZ BARBUDO** (Jeréz de la Frontera, 1857 - Roma, 1917)
Naix a Jerez de la Frontera, on inicia els seus estudis; als 19 anys es trasllada a Sevilla per a estudiar en l'Escuela Provincial de Bellas Artes. En 1878 viatja a Madrid i en 1882 a Roma, recolzat pel seu mecenes, el Marques del Castrillo. Allí contacta amb Villegas, del que serà amic i deixeble. Va conrear el gènere històric amb pintura de casaques, escenes d'alta societat i paisatges, així com escenes costumistes a l'estil de Fortuny. Amb l'obra l'obra *L'última escena de Hamlet* va obtenir la 2a medalla de l'Exposició Nacional de 1884. Els seus llenços mostren una extraordinària habilitat tècnica amb una pinzellada precisa i sumària, i un fort sentit decoratiu. De manera molt personal, va combinar l'herència «preciosista» de Fortuny amb una tècnica minuciosa i vibrant, que difumina les formes. [J.T.R.]

**JOAQUÍN AGRASOT JUAN** (Oriola, 1836 - València, 1919)
Pintor i dibuixant alacantí que va iniciar els seus estudis en la seua ciutat natal d'Oriola; en 1856 va obtenir una beca de la Diputació d'Alacant per a continuar-los a l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València on va tenir com a mestre al restaurador i acadèmic Francisco Martínez Yago. En 1863 es desplaça a Roma on té contacte amb Eduardo Rosers, José Casado i sobretot amb Mariano Fortuny, amb el qual va establir llaços artístics i d'amistat i l'estil de la qual va influir profundament en la pintura d'Agrasot. Torna a Espanya en 1875, s'estableix a València i manté una activa vida social i cultural. En 1890 ingressa com a Acadèmic de Sant Carles en València i més tard de la Reial Acadèmia de San Fernando en Madrid. L'estil d'Agrasot s'enquadra dins del realisme pictòric i s'interessa per la temàtica de gènere i costumista regional, amb un estil propi amb ple domini del dibuix i del color. Va obtenir nombrosos premis en exposicions nacionals i internacionals i la seua obra està present en diversos museus com el Museu de Belles Arts de València, Museu d'Art Modern de Barcelona, Museo de Arte Contemporáneo de Madrid, o El Prado, entre d'altres. [J.T.R.]

**JEAN-JULES-ANTOINE LECOMTE DE NOÜY** (París, 1842 -1923)
Pintor i escultor francès d'estil orientalista, fill de Jules Michel Lecomte i de Félicité Alexandrine du Noüy i germà de l'arquitecte francès André Lecomte du Noüy (1844-1914). Es considerat un artista conservador i catòlic. Va ser alumne de Charles Gleyre (1806-1874), de Émile Signoles (1804-1892) i, per últim, de Jean-Léon Gérôme (1824-1904). Exposa habitualment en els salons de París, on debuta en 1863 amb l'obra *Francesca de Rimini i Paolo dins de la caverna*. Obté diversos premis i reconeixements. En 1866, als 24 anys, guanya una medalla per *Invocació de Neptú*, i en 1872, el segon Premi de Roma per *Mort de Jocasta*. El Govern francés adquireix diverses obres seues per al Palau de Luxemburg, per al Museu de Reims o per al Museu de Belles Arts de Tours, d'entre altres destinacions. [I.G.S.] [J.G.M.]

**JOSÉ NAVARRO LLORENS** (València, 1867 - Godella, 1923)
La figura i obra d'aquest pintor valencià ocupa un lloc molt destacat en el món de la pintura valenciana i la seua obra és cada dia més valorada pels col·leccionistes. La seua vida va semblar perseguida per l'infortuni, segons escriu José Francés en 1925 en la revista de l'època *L'Esfera* en la qual diu: "Navarro va morir jove i desafortunat". Va tenir relació amb Sorolla, tant d'amistat com d'admiració per la seua obra, i és conegut a València l'afecte i l'admiració que també Sorolla va sentir sempre per Navarro, fins al punt que una vegada quan les paraules d'algú no feien justícia amb l'obra de Navarro, el va rebatre dient: "Che, quan parles de Navarret, llevat el barret". Influenciat per Fortuny, va viatjar pel Marroc per a plasmar els temes orientalistes i nord-africans que omplen gran part de les seues obres. Va estudiar en l'Escola de Belles Arts de Sant Carles de València, com quasi tots els seus contemporanis valencians. Els penosos últims anys els va viure humilment en el seu estudi de Godella, pintant i fent classes de pintura i patint les contínues desgràcies que s'encebaven en ell. Va veure morir la seua esposa i els seus dos fills abans que arribara la seua fi. Fins i tot a Godella es diu que, a més a més, també se li va morir el burret que li servia de model en moltíssimes ocasions i que caminava lliurement per l'alqueria-estudi, com si formara part de la família. [J.S.F.]

**ANTONIO MUÑOZ DEGRAIN** (València, 1840 - Màlaga, 1924)
Antonio Muñoz Degrain, per voluntat familiar va començar formant-se com a arquitecte, però prompte passà a estudiar i a dedicar-se exclusivament a la pintura. Va ingressar a l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València i va ser alumne de Rafael Montesinos. Després es traslladà a Roma on va portar una vida bohèmia, que al principi fou dura i l'obligà a tornar a Espanya, però pogué retornar a Itàlia becat per la Diputació Provincial de València. Quan torna de Roma, ja és un pintor consagrat i reconegut, i guanya una primera medalla de l'Exposició Nacional amb *Els amants de Terol* (1884) i va ser nomenat professor de dibuix i ornamentació de l'Escola Provincial de Belles Arts de Màlaga, on va tenir com a alumne a Pablo Ruiz Picasso. La seua obra es caracteritza per una recerca constant, experimentant i separant-se de l'ús del dibuix a favor del cromatisme construït a base de pinzellades curtes i ràpides, la qual cosa

provoca sempre en les seues obres un efecte especial en la seua il·luminació. Cultiva diversos gèneres, com per exemple l'historicisme o el religiós, però sobretot el paisatge fou aquell en què més es desenvolupà i més és reconegut. Els seus paisatges són executats amb una tècnica personal i s' aparta dels tractaments pictòrics tradicionals. En 1879 obté la càtedra de pintura de l'Escola de Belles Arts de Màlaga i en 1898 la de paisatge per a substituir al pintor Carlos de Haes. Posteriorment, en 1901, passà a ser director d'aquesta mateixa Acadèmia. També va ser acadèmic de San Fernando de Madrid des de 1898. Les seues obres estan exposades als millors museus i una gran quantitat es troba dipositada en el Museu de Belles Arts de València, on pel juliol de 1910 va fer donació d'obres pròpies i d'altres autors consagrats que formaven part de la seua col·lecció particular. [I.G.S.]

VICENTE MARCH MARCO (València, 1850 - Benigànim 1924)
Va ser, com quasi tots els seus contemporanis valencians, alumne de l'escola de Belles arts de Sant Carles a València. Va sentir una gran atracció per l'obra de Francisco Domingo Marquès, a qui segurament va conèixer a València. Va aspirar, sense aconseguir-ho, a una de les places de pensionat a Roma i va quedar en segon lloc ja que la va guanyar Ignacio Pinazo. Malgrat açò, amb els seus propis mitjans, va pagar el viatge a Roma i es va integrar e en la colònia de pintors espanyols residents en la ciutat. A Roma va alternar el "tableautin" d'accent costumista amb escenes de "casaques" a l'estil de Francisco Domingo Marquès i temes realistes. Va residir llarg temps en Subiaco, localitat dels Apenins romans, on pintava escenes de la vida quotidiana dels camperols. Ja a València pinta temes costumistes regionalistes a l'estil de Joaquín Agrasot. Es va establir finalment en Benigànim fins a la seua defunció en 1924. [J.S.F.]

CECILIO PLA GALLARDO (València,1860 - Madrid, 1934)
Considerat com el màxim exponent de la pintura modernista valenciana, va iniciar els seus estudis en la seua infantesa en l'Escola d'Artesans de València i, posteriorment, en l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València. En 1879 es trasllada a Madrid i ingressa en l'Acadèmia de San Fernando, on és deixeble d'Emilio Sala. En 1880 s'estableix a Roma i realitza obres amb escenes de gènere costumista en les quals s'observa la influència de Mariano Fortuny. Va participar en diferents Exposicions Nacionals de Belles Arts i va aconseguir nombrosos guardons, així com la medalla d'honor en l'Exposició Universal de París. La seua obra es caracteritza per la gràcia i l'elegància decorativa, molt pròxima al modernisme, així com per un estil impressionista de gran audàcia. En 1910 va ingressar com a docent en la Reial Acadèmia de San Fernando, substituint a Emilio Sala, i és nomenat acadèmic en 1924. També va destacar com a decorador, en realitzar els murals dels salons principals del Casino de Madrid, del Cercle de Belles Arts, o del desaparegut Palacio de Medinaceli. La seua obra presenta gran diversitat tant en temes com en l'àmbit d'expressió i utilitza tot tipus de suports o tècniques. Mostra la llum mediterrània i la quotidianitat de l'època. [J.T.R.]

TEODORO JUAN ANDREU SENTAMANS (Alzira, 1870 - València, 1935)
Pintor i artista gràfic valencià seguidor de la llum impressionista de Joaquin Sorolla, del qual va ser deixeble. En 1884 va iniciar els seus estudis de dibuix i pintura en la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando de Madrid i en 1889 en l'estudi de Joaquín Sorolla. En 1904 va obtenir la plaça per oposició de professor en la Escola Superior d'Arts i Indústries i Belles Arts de Cadis. Va tornar a València en 1909. Va participar en nombroses Exposicions Nacionals i Internacionals de Belles Arts i va rebre nombrosos guardons. Va ser nomenat membre de la Reial Acadèmia de Sant Carles. La seua obra va ser típicament llevantina amb gran lluminositat i escenes costumistes *(La paella, La viudeta, Vall de la Murta, Pagesa Valenciana)*. [J.R.T.]

LUIS HUIDOBRO LA PLANA (Madrid ,1870 - 1936)
Pintor i escultor espanyol, autodidacta, especialitzat en temes castissos madrilenys, que també va conrear el retrat i el paisatge. Va participar en nombroses mostres i exposicions, tant individuals com a col·lectives, va obtenir sengles esments honorífics en les Exposicions Nacionals de Belles arts de 1904 i 1906, tercera medalla en 1910, segona en 1912 pel llenç titulat La meua padrina i condecoració en l'edició de 1920. Així mateix, va ser premiat amb tercera medalla en la secció d'arts decoratives en 1913 i amb medalla en l'Exposició Hispà-Francesa de Saragossa de 1908. Com a exposicions personals van destacar les celebrades en el pati del Ministeri d'Estat de Madrid en 1919 i en el madrileny Cercle de Belles Arts en 1933 Pintor realista , amb un realisme sense concessions a la fantasia amb utilització de coloracions sòbries però calentes; reflecteix en les seues obres personatges i escenes de la seua època i, sobretot, del seu Madrid, amb paisatges característics de la ciutat, les riberes del Manzanares , les festes populars o els matins del Rastre. [J.T.R.]

JOSÉ BENLLIURE GIL (València, 1855 - 1937)
Pintor nascut en el si d'una família amb àmplia tradició artística - germà de l'escultor Mariano Benlliure i del pintor Juan Antonio Benlliure)-. Va iniciar la seua formació als 12 anys amb Francisco Domingo Marqués i als 24 anys va ser enviat a l'Acadèmia Espanyola de Belles Arts de Roma (1879). Va pertànyer a les Acadèmies de Sant Carles (València), Sant Fernando (Madrid), San Luca (Roma), Brera (Milà) i Munich. En 1903 i fins a 1913, va assumir la direcció de l'Acadèmia de Belles Arts d'Espanya a Roma. En els seus començaments es va dedicar a la pintura de gènere, però, aconsellat pel pintor italià Morelli, va realitzar també obres de major obstinació i religioses, en les quals apareix una clara evocació fantàstica i simbolista, reflectida en la la *Barca de Caront*. Va conrear la pintura costumista en la qual va donar testimoniatge de la València del s. XIX i en la qual va representar a personatges populars i escenes del camp valencià. [J.T.R.]

ARTURO ALMAR
Probablement va nàixer a Manises (València), on es troba la major part de la seua obra. Sabem que va realitzar en 1922 un panell de "l'Últim Sopar", còpia de Bassano, l'original de la qual es troba en el Museu del Prado i que en principi va pertànyer al Cercle Catòlic La Pau de Manises i després va passar a l'església de Sant Joan Baptista de la mateixa ciutat, on té un carrer dedicat. [J.S.F.]

FRANCISCO OÑATE
Pintor que pertany al grup de membres del Col·legi de l'Art Major de la Seda, que van ser deixebles de la Sala de Flores, on va rebre un premi en 1820. En 1823 va

ser premiat per la seua obra per la Reial Societat Econòmica d'Amics del País de València. [J.T.R.]

**ELISEO MEIFREN ROIG** (Barcelona, 1858 –1940)

Pintor que va viure de ple l'etapa del modernisme tot i que en la seva obra és mes marcada la influència de l'impressionisme francès. Nascut en el si d'una família burgesa començà els estudis de medicina però, finalitzat el primer curs els abandonà a favor de la seva vocació artística. Així doncs en 1875 es matricula a l'Escola de Belles Arts de Barcelona, més coneguda com Escola de la Llotja, on fou deixeble d'Antoni Caba i Ramón Martí Alsina. Completà la seua formació a París, on, en companyia dels pintors Ramon Casas i Santiago Rusiñol, s'encamina cap un art allunyat dels academicismes a favor de la manera de fer impressionista lligada a l'art del *plein air.* Els inicis de Meifren en la pintura coincidiren amb els epílegs del realisme i el naturalisme, tot i que és conegut sobretot com a pintor de marines i paisatges, fets amb pinzellades soltes i en tons amables. Ara bé, la seva obra és tan amplia que es distingeixen tres moments clars on el seu art canvia per les influències coetànies que adopta. La primera etapa abasta des del seu aprenentatge a l'Escola de la Llotja fins els seus viatges a París (1875–1890) és el moment de formació en el qual elimina, a poc a poc, els elements compositius que estableixen la tercera dimensió i es centra en elements de primer pla i l'enquadrament com feien molts dels artistes de l' Escola de Barbizon, per això es creu que té certa connexió amb l' estil dels seus pintors, així com amb els impressionistes per la pintura ràpida que vol captar el moviment i el predomini del color. En 1880 realitzà la seua primera exposició a la Sala Parés. Durant els següents anys no deixa d'anar a París i així alterna la seua vida entre aquesta ciutat i Barcelona. Allà realitza nombrosos dibuixos i aquarel·les que representaven la vida urbana i els cafès. Després hi ha un moment d'estabilitat on la seua obra es més madura i que abasta el canvi de segle (1890 - 1905), és el moment de maduresa del seu art on principalment gràcies a les influències impressionistes canvia la gama cromàtica utilitzada fins el moment i introdueix nous colors i prova diferents efectes lumínics, tant en la incidència sobre superfícies aquàtiques com en els jocs de llum i ombra creats per vegetacions; realitza sobretot quadres de temàtica agradable. A més les pinzellades comencen a ser mes segures i delicades i deixa a banda convencionalismes acadèmics. Finalment un últim moment que abasta l'època dels seus viatges pel món fins la seva estada a Mallorca (1905 - 1939). La seua manera de fer ja és plena; ha assolit una varietat de temàtiques, riquesa en els plantejaments i seguretat tècnica, cosa que reflecteixen les seves series de temàtica variada. Meifrèn també analitzarà diferents formes de matisar els cels i les aigües en llocs i situacions diverses, però sobretot ho reflectirà en les obres que fa del poble de Cadaqués. Sempre sense abandonar la idea de reflectir més que un tema o anècdota, la fugacitat del temps mitjançant els moviments en l' aigua i l' aire. Va morir el febrer de 1940. [J.G.M.]

**JOAQUIM MIR I TRINCHET** (Barcelona, 1873 –1940)

Va ser influït pel paisatgisme de l'escola Vayreda. Aconseguí diverses medalles en exposicions a Madrid i Barcelona. També exposà, entre d'altres ciutats, a Washington, París, Nova York, Amsterdam o Venècia. El seu estil més personal es basa en una superació pròpia de la pintura impressionista, basada en una visió intuïtiva i lliure del paisatge a base de taques i masses de color que sintetitzen l'aparença real vorejant molt sovint l'abstracció. Els primers estudis els va fer al col·legi Sant Miquel on va conèixer a Isidre Nonell. Va començar a estudiar sota les ordres de Lluís Graner, que el va iniciar en el gènere del paisatge. El 1893 començà a estudiar a l'Escola de la Llotja, on va rebre classes d'Antoni Caba, però més endavant deixaria els estudis. Va formar part de la colla del Safrà (també coneguda com a colla de Sant Martí), un grup d'artistes fundat el 1893 i integrat per Isidre Nonell, Ricard Canals, Ramon Pichot, Juli Vallmitjana i Adrià Gual. També entrà en contacte amb el grup d'artistes que freqüentaven els Quatre Gats. El 1899 va marxar a Madrid, aquest mateix any va guanyar el segon premi a l'Exposició Nacional de Belles Arts i a finals d'any va anar a Mallorca amb Santiago Rusiñol i es va instal·lar al llogaret de Sa Calobra on va fer algunes de les seves millors pintures. Destaca la influència d'aquesta etapa en les pintures murals que va fer per a la casa del seu oncle i mecenes Avel·li Trinxet Casas de Barcelona, gran industrial tèxtil, obra de Josep Puig i Cadafalch coneguda com Casa Trinxet. No va anar mai ni a Roma ni a París, com era costum en aquella època. El 1903 va patir una crisi i es va traslladar a l'Institut Psiquiàtric Pere Mata de Reus per motius de salut. Va quedar-se uns anys per Tarragona i va pintar paisatges de L'Aleixar i Maspujols a partir de 1906. El 1913, per raons familiars, se'n va anar cap a Mollet del Vallès, i el 1918 cap a Caldes de Montbui. El 1921 es va casar i es va instal·lar a Vilanova i la Geltrú, en una finca actualment coneguda com a Casa Mir. Des d'aleshores va desenvolupar intenses campanyes pictòriques a Montserrat, a València, on anà a inspirar-se pels murals sobre les conquestes de Jaume I que li varen encarregar per al palau de la Diputació de Barcelona. Se'l considera un dels màxims exponents de la pintura immediatament posterior al Modernisme, creador d'un postimpressionisme molt personal. Va morir a Barcelona el 1940 després d'una estada a la presó, acusat pel franquisme de connivència amb la República. [J.G.M.]

**IGNACIO ZULOAGA ZABALETA** (Eibar 1870- Madrid 1945)

Va treballar de menut en el taller de son pare, on va tenir els primers contactes amb el dibuix i el gravat. La pintura de Zuloaga va ser de les més discutides per la cruesa del seu dramatisme. L'expressió d'un realisme entossudit a presentar la crònica de l'època particularment d'una Castella en certa manera deformada per la Generació del 98. Zuloaga va estar vinculat especialment amb Segovia, tant amb la ciutat, on per un període de quinze anys i fins a 1913 va mantenir un estudi i on passava la tardor embardissada en un intens treball, el resultat del qual es duia després a París, com amb la província, i especialment amb la vila de Pedraza, en la qual viuria i treballaria en el seu castell, el dels Velasco. [J.G.M.]

**JOSÉ GUITERAS DE SOTO** (Xàtiva 1885 - València 1950)

Pintor, advocat i escriptor. La seua obra destaca especialment per la realització de paisatges urbans, com ara jardins, fonts i passejos. Va realitzar els estudis a *l'Acadèmia de Belles Arts de San Carles de València* i en els tallers de Mauricio Ricunier i Santiago Rusiñol, amb el qual viatjà a Itàlia per a ampliar la formació. Cal destacar la seua participació en certàmens com ara el celebrat al *Museo de Arte Moderno* de Madrid de 1929. En el seu treball destaca el credo impressionista en la tècnica i intenta, segons deia: "pintar l'atmosfera per a aconseguir la impressió de la realitat més completa",

amb treballs en els quals clarament s'aprecia l'amor a la seua terra nativa, i en els quals aconsegueix la tonalitat xativina, de poble mediterrani. [J.G.M.] [J.T.R.]

**JULIETTE GEORGE** (París, ? - 1944)
Pintora de l'escola francesa. Les seues reproduccions d'interiors són tan exactes en ser capaç de recrear l'ambient, que alguns museus històrics, com el Carnavalet de París, les han adquirit per a les seues col·leccions. Va ser alumna de Adler i participa amb regularitat amb els artistes francesos del moment. És posseïdora d'alts reconeixements com la medalla de plata en un certamen de 1944. [J.T.R.]

**JOSÉ SEGRELLES ALBERT** (Albaida, 1885 - 1969)
Pintor espanyol i il·lustrador universal nascut a Albaida el 18 de març de 1885, on també va morir el 3 de març de 1969. Va estudiar Belles Arts en l'Acadèmia de Sant Carles i en l'escola d'Artesans de València, i va acabar en la Llotja de Barcelona. Va ser deixeble d'Isidoro Garnelo i van ser importants per a ell els consells, sobre l'ús del color, rebuts de Joaquín Sorolla. Després dels seus èxits com a Il·lustrador i aquarel·lista, en 1930 viatja a Nova York i exposa en el Roerich Museum, on va aconseguir la fama dels mestres Rackman i Doré. Al seu retorn a Espanya, després de rebre homenatges a Catalunya, Madrid i València, es va establir, en 1940, definitivament a Albaida on viu i treballa en la seua casa - estudi; lloc que amb el temps esdevindrà l'actual Museu Segrelles. Es va dedicar molts anys a la il·lustració d'obres literàries i revistes gràfiques, especialment angleses i nord-americanes. Com a pintor va destacar en la tècnica de l'aquarel·la i va fer nombrosos quadres a l'oli per a esglésies Valencianes, entre les quals destaquen les pintures de Santa María d'Ontinyent i les de l'Altar Major de l'Església d'Albaida. Cal assenyalar, entre els premis i esments que se li van atorgar, la Medalla d'Or de l'Exposició Internacional de Barcelona en 1929 i, a títol pòstum, la Medalla d'Or al Mèrit del Treball. És Fill Predilecte de la ciutat d'Albaida. [J.L.G.V.]

**JUAN BAUTISTA PORCAR RIPOLLÉS** (Castellón de la Plana, 1889 - 1974)
Nascut en el si d'una humil família de pagesos, de jove va alternar les labors agrícoles amb les tasques artístiques. Va estudiar en l'Acadèmia de Belles arts de Sant Carles de València. Des de 1910 fins a 1914 va residir a Barcelona. Va tornar després a Castelló i va fundar l'agrupació "Ribalta", centrada en la pintura natural del paisatge. El seu major èxit el va aconseguir en 1954 quan va guanyar la primera medalla en l'Exposició Nacional de Belles Arts. Les seues temàtiques preferents eren els xiquets i els paisatges del seu entorn (muntanyes, ports, estacions, pinedes, etc.). La seua activitat pictòrica es va veure complementada amb una dedicació paral·lela en la recerca arqueològica de la província, que va tenir una especial compensació en 1933 quan va descobrir les pintures rupestres del barranc de "La Gasulla" a Ares del Maestrat. Va ser membre també del Comitè Internacional d'Especialistes en Art Rupestre. [J.S.F.]

**VICENTE NAVARRO ROMERO** (València, 1888- Barcelona, 1979)
Fou un escultor establert a Barcelona, on des de 1918 va ocupar el càrrec de catedràtic d'escultura a l' Escola de Belles Arts de la Llotja. Els seus estudis els va realitzar a l' Escola de Belles Arts de San Carles de València on va aconseguir una beca per a realitzar estudis com a pensionat en Roma durant el 1913. Va ser nomenat acadèmic per la Reial Acadèmia de Belles Artes de San Carles de València, la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona i la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid. Es va dedicar també a la pintura mural i de cavallet, va deixar una bona col·lecció de dibuix així com de gravat. La seua obra s'inscriu dins del realisme artístic mediterrani amb una tendència cap al naturalisme. L'any 1947 li va ser concedit el Premi Nacional de Pintura i Escultura. [J.G.M.]

**RAFAEL DURANCAMPS FOLGUERA** (Sabadell, 1891 - Barcelona, 1979)
Va aprendre l'ofici sota la protecció de Joan Vila Cinca i va tenir la influència de Joaquim Mir, amb qui va establir amistat de jove. Va visitar diversos museus per impregnar-se de la tècnica dels grans mestres com Velázquez o el Greco. En aquesta època la seva obra mostra un colorisme on es noten les influències dels seus mestres. Va exposar per primera vegada el 1915 a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, en el marc d'una exposició col·lectiva. La seva primera mostra important fou el 1917, quan va exposar a les Galeries Laietanes. Més endavant, en 1926, se'n va anar a viure a París, on creà el seu propi estil, sobretot natures mortes i paisatges. Durant la seva estança a París va obrir una Galeria d'Art, coneguda amb el nom de *La Fenêtre Ouverte*. En aquesta sala van exposar artistes com Dalí, Cézanne, Derain, Dufy, Miró o Picasso. Gràcies a aquesta galeria, Durancamps entrà en contacte amb l'alta societat parisenca. De nou temporalment a Sabadell, va rebre l'encàrrec de pintar uns murals per a la casa de la vila del Poble Espanyol, amb motiu de l'Exposició Universal de 1929 a Barcelona. Des de 1932 exposà anualment a la Sala Parés, tot i que la seva estada a París es perllongà fins al 1939, quan torna a Catalunya a causa de l'esclat de la Segona Guerra Mundial. Es va establir a Barcelona però va passar temporades a Sitges, Cadaqués... i va exposar sovint a Barcelona i Madrid, on aprofitava per visitar assíduament el *Museu del Prado*. Fou a Madrid on pronuncià la conferència *"Lacras de la Pintura Actual"*, en la qual criticava fortament l'art d'avantguarda i tots els ismes del segle XX. [J.G.M.]

**GENARO LAHUERTA LÓPEZ** (Valencia, 1905 - 1985)
Pintor espanyol nascut a València el 8 de febrer de 1905. Va morir també a València el 10 de febrer de 1985. Va estudiar en l'Escola d'Arts i Oficis de València i en l'Escola de Belles Arts de Sant Carles de la mateixa ciutat. Després dels estudis va treballar com a il·lustrador en diverses revistes de l'època. Va ser un destacat retratista que va formar part del grup pictòric "Els Ibèrics". Va ser acadèmic de les Acadèmies de les Arts de València, Barcelona, Sevilla i Madrid i va rebre nombroses distincions. Va aconseguir, en anys diferents, una Primera Medalla, una Segona Medalla i una Tercera Medalla en les Exposicions Nacionals de Belles Arts de Madrid. L'Acadèmia de les Arts i la Ciències i Lletres de París li va concedir la seua Medalla d'Or i a Espanya se li va atorgar la Medalla al Mèrit de les Belles Arts. En 1987, dos anys després de la seua mort, la Diputació Provincial de València li va dedicar una exposició retrospectiva de la seua obra. [J.L.G.V.]

# NOTAS SOBRE LOS AUTORES MÁS RELEVANTES

**FRA NICOLÁS BORRÁS** (Cocentaina, 1530 - Cotalba, Gandia, 1610)
Con una formación artística muy escasa y de ámbito local debió de acudir en Valencia al taller de Juan de Juanes donde se formó en la más absoluta tradición del manierismo valenciano. Junto con el pintor Cristóbal Llorenç (Bocairent, h. 1550 – Valencia, h. 1616), formado también en el ambiente joanesco, representan el más firme testimonio y herencia del estilo romanista que permanecerá hasta ya entrado el siglo XVII, en un momento en que en Valencia se está produciendo un cambio sistemático hacia un estilo naturalista importado por la presencia en Valencia de pintores como Francisco Ribalta o Juan Sariñena. Su formación artística debió desarrollarse en paralelo a la religiosa. Existen diferentes documentos que lo sitúan de nuevo en Cocentaina, su ciudad natal, en 1558 concluyendo el retablo mayor de la parroquia de El Salvador o recibiendo licencia de confesor de seculares y clérigos en 1569. Entre sus obras principales destacan el *Retablo de los Misterios del Rosario* en el colegio de Santo Domingo de Orihuela y el *Retablo de las almas* de San Nicolás de Alicante. En 1575 abrazó la orden de los jerónimos en el monasterio de San Jerónimo de Cotalba en Gandía, donde realizó el monumental Retablo mayor que fue concluido en 1579 y que actualmente se exhibe en el Museo de Bellas Artes de Valencia. Desde su nuevo estado como monje y ya liberado de sus obligaciones presbiteriales, con 45 años emprendió una gran y prolífica producción pictórica a la vez que atendió diferentes obligaciones y requerimientos para tasar y visurar diferentes trabajos. Un grueso de su producción se conserva en el Museo de Bellas Artes de Valencia a partir del ingreso de diferentes obras procedentes de la desamortización destacando grandes tablas como el *Pentecostés*, el *San Pedro, San Pablo y Santiago el Mayor*, o el *Retablo de Santa Ana: la Sagrada Familia y el Padre Eterno*. Si bien, otro gran contingente se encuentra disperso en diferentes pinacotecas, parroquias y colecciones privadas. [V.G.B]

**JOAQUÍN ARAUJO RUANO** (Ciudad Real, 1851 - Madrid, 1894)
Artista de la segunda mitad del siglo XIX que cultivó la pintura, el grabado y la ilustración. Cursó sus estudios artísticos en la Escuela Superior de Pintura y Escultura de Madrid; fue discípulo de Ignacio Suárez Llanos. En 1872 se marcha a París donde sigue su formación a las órdenes de Léon Bonnat. También completó sus estudios en la Academia de España en Roma. Conoció a James Whistler, con quien se especializó en el aguafuerte. Su producción como ilustrador la realizó en revistas nacionales, esencialmente *La Ilustración Española y Americana*, y también en aquellas dedicadas al arte de la tauromaquia, además de colaborar en prestigiosas publicaciones extranjeras como la inglesa *The Graphic*. También fue amigo de Giovanni Boldini, quien le hizo un retrato. Se especializó en escenas costumbristas, temática a la que pertenece el cuadro *Aduaneros carlistas*, tercera medalla en la Exposición Nacional de 1881. En el Museo del Prado se conserva el *Retrato yacente del pintor Joaquín Araujo*, que realizó su discípulo, el pintor Manuel Poy Dalmau, ya en su lecho de muerte. [I.G.S.]

**JEAN TOUSSAINT PERINET** (París, 1744 – Chartres, 1824)
Pintor y retratista que utilizaba el óleo y el pastel y con una abundante obra en Francia y EEUU. Trabajó activamente en Chartres durante 63 años y destaca su obra realizada entre 1782-83 al pintar el altar mayor de la iglesia de Sainte-Foi de Chartres. Nunca se casó y fue considerado en su ciudad natal como un revolucionario y un masón. Se conserva una miniatura anónima con su retrato en el Museo de Bellas Artes de Chartres. [J.T.R.]

**JOSÉ ESTRUCH MARTÍNEZ** (San Joan de l'Ènova, 1835 – La Pobla Llarga, 1907)
Estudió en la Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia. Su producción pictórica es bastante amplia y se centra en el retrato y la pintura religiosa. Buen ejemplo del segundo tipo lo encontramos en el Real Colegio del Corpus Christi en Valencia, decorado con varios óleos de Estruch datados entre 1886 y 1901. Las características de su obra son verdad, ironía, fuerza y una caricatura muy sofisticada y profunda donde se podrían encontrar las causas de su posible no publicación, ya que a partir de los ejemplos del momento podemos pensar en un público más dado a la sátira fácil que a la crítica profunda y reflexiva. [J.G.M.]

**CARMELO LACAL SORLÍ** (Carlet ? - València, 1897)
Arquitecto y decorador vinculado al movimiento cultural y pictórico de finales del s. XIX, participó en todas las actividades del Ateneo Científico, Literario y Artístico de Valencia; destacó como vocal en el homenaje a Ribera en el III centenario de su muerte, presidido por Joaquin Agrasot. Alumno desde muy joven de la Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia, trasladó luego su residencia a Madrid para estudiar en la de San Fernando, y se marchó posteriormente a Roma para completar sus estudios artísticos. En ésta ciudad, en 1880 regaló un lienzo titulado "La Estudiantina" para que se vendiera en beneficio de las víctimas de las inundaciones. Íntimo amigo del pintor Antonio Cortina Farinós, con el que colaboró en distintas obras, una de las más conocidas es la realización y decoración del salón principal del Gran Café de España y del Salón Oriental del Café de París. En su biografia destaca el hecho de haber obtenido la concesión para realizar el proyecto y ejecución del primer tranvia a vapor entre Alberic y Valencia en 1882. El Círculo de Bellas Artes de Valencia expone un importante retrato de Carmelo Lacal, obra de Ignacio Pinazo, donada por su familia. [J.T.R.] [J.S.F.]

**JAVIER JUSTE CERVERÓ** (València, 1856 -1899)
Pintor valenciano que en sus inicios tuvo que compartir, por necesidades económicas, su tiempo entre la pintura sobre lienzo y la pintura de abanicos. Estudió en la Academia de Bellas Artes de Valencia, y siendo joven y completamente desconocido presentó dos cuadros a la Exposición Nacional de 1884, en la cual recibió la 2ª medalla por su obra *Entrada del puerto de Valencia en un día de Levante,* en la cual sorprendió por la riqueza del movimiento de las aguas del mar, tomado del natural. Juste conseguía plasmar en

sus cuadros las fluctuaciones y movimiento de las olas batidas por el vendaval, como nadie y pintaba las espumas del mar con un realismo sorprendente. Es uno de los marinistas más creativo y sensible. Se puede contemplar su obra en el Museo de Bellas Artes San Pio V de Valencia, en el Palacio de Justicia (*Paisaje de la Albufera/Efecto de sol*) en fondos de la Diputación de Valencia y en fondos particulares. A los 31 años, a causa de una enfermedad mental, ingresó en el psiquiatrico del que ya no salió. Continuó con su trabajo pintando paisajes y otras obras estimables (*El amanecer*), aunque cambió gradualmente su paleta que se hizo más sombría y melancólica. Muere a los 41 años. [J.T.R.]

**MARTIN RICO ORTEGA** (El Escorial, 1833 – Venecia, 1908)
A los doce años acude ya a clases de dibujo en el Liceo Artístico y Literario y mas tarde trabaja con Vicente Camarón. Posteriormente ingresa en la Escuela de San Fernando de Madrid. Queda en primer lugar en unas oposiciones convocadas por el Gobierno para estudiar en el extranjero y se traslada a París donde entra en contacto con la colonia de pintores españoles. Sus paisajes experimentan la influencia de la escuela de Barbizon. Cuando estalla la guerra franco-prusiana regresa a España junto con el resto del grupo español y se establece por poco tiempo en Madrid y después se traslada a Granada donde conoce a Fortuny y pinta acuarelas con la misma temática que el pintor catalán. Acompañado por Fortuny viaja a Italia y contacta con las últimas corrientes pictóricas de Roma, Nápoles, Florencia y finalmente Venecia. Queda impresionado por la belleza de ésta ciudad. Se instala en París. pero todos los veranos los pasa en Venecia tomando apuntes de sus edificios y paisajes, obras que después concluye en París. En la Exposición Universal de París se le concede una medalla de oro y la Cruz de la Legión de Honor francesa. Volvió de nuevo a Madrid en la década de los noventa y trabajó como director artístico en la revista *La Ilustración Española y Americana*. En los últimos años de su vida vuelve de nuevo a Venecia, donde fallecería en 1908. [J.S.F.]

**EMILIO SALA FRANCÉS** (Alcoy, 1850 – Madrid, 1910)
De tempranas inclinaciones artísticas, Emilio Sala ingresa muy pronto en la Academia de San Carlos de Valencia de la que era profesor su primo Plácido Francés, doce años mayor que él y ya en 1867 expone por primera vez en la Regional de Valencia donde obtiene una tercera medalla con un bodegón. Viaja a Madrid y se entusiasma con la obra de Velázquez, a quien copia. En Madrid es recibido por su paisano Antonio Gisbert que era director del Museo del Prado. Allí conoce a José Casado del Alisal, Federico de Madrazo y Mariano Fortuny. En ésta época pinta *La Prisión del Príncipe de Viana* que presentó en la Exposición Nacional por la que obtiene la medalla de segunda clase. Adquirida ésta obra por el Estado, le permite abrir un estudio en Madrid. A partir de entonces se presentó regularmente a las Exposiciones Nacionales de Bellas Artes y obtiene numerosos galardones que hacen aumentar su prestigio nacional. Los cuadros de historia le sirvieron de trampolín para hacerse reconocer en los círculos pictóricos. Por entonces realiza excepcionales retratos de familiares y amigos y de los personajes más populares de la época, nobles, artistas, políticos, etc. También en los llamados "cuadros de género" dejó una caudalosa producción. Viajó en varias ocasiones a Francia e Italia y precisamente inició en Roma y lo finalizó en París uno de sus más famosos cuadros *La Expulsión de los Judíos de España*. Preocupado por la técnica pictórica, publica en 1906 su *Gramática del Color* y ocupa la cátedra de Teoría y Ética del Color en la Escuela de San Fernando de Madrid, donde fallecería súbitamente en 1910. [J.S.F.]

**MARIANO GARCÍA MAS** (València, 1858 – 1911)
Escultor, pintor y grabador, que se formó en la Escuela de Bellas Artes de San Carlos de Valencia y en Roma, tras ganar la primera oposición a una beca otorgada por la Diputación Valenciana en 1861. Fue profesor de dibujo y grabado, así como catedrático de escultura de la Escuela de Bellas Artes de Valencia. Como grabador se especializó en la técnica al aguafuerte y colaboró en la ilustración de refranes valencianos. Obtuvo la segunda medalla en la edición de 1887 de la Exposición Nacional de Bellas Artes. Cultivó temas religiosos, mitológicos y costumbristas. Es autor de la escultura de Vicente Juan Masip, instalada en el barrio del Carmen de Valencia. [J.T.R.]

**DARÍO DE REGOYOS VALDÉS** (Ribadesella, 1857 – Barcelona, 1913)
Darío de Regoyos y Valdés nació en Ribadesella (Asturias) en 1857, localidad a la que había sido destinado su padre, arquitecto e ingeniero vallisoletano. Murió en Barcelona en 1913. La familia se traslada, siendo todavía muy joven, a Madrid donde pasa su infancia y adolescencia. Su padre, miembro de la Academia de San Fernando de Madrid, quiere que su sucesor siga la carrera de arquitectura, pero Darío se matricula en 1877 en la asignatura de introducción del paisaje de Carlos de Haes. Poco disciplinado en su formación académica, tras dos años sin asistir a las clases de Bellas Artes de Madrid, aprovecha sus amistades en el extranjero para viajar y conocer los movimientos artísticos que allí se estaban desarrollando. De este modo se desplaza en 1879 a Bruselas, donde acompaña a sus amigos, los músicos Isaac Albéniz y Enrique Fernández Arbós. Es allí donde sigue su formación junto pintores como Quinaux (1822 – 1895), además de matricularse en la École Royale des Beaux-Arts de Bruselas, en la asignatura del profesor Van Sevendonck. En Bruselas también conoce al mecenas Edmond Picard, que le introduce en los ambientes culturales y forja su estilo pictórico en permanente comunicación con sus amigos artistas entre los cuales se encuentra figuras tan reconocidas como Camille Pissarro, Whistler, Seurat, Signac, Ensor, Van Rysselberghe, etc. También conoce otros artistas como Meunier y el poeta Verhaeren; con ellos realizaría posteriormente viajes por España. El viaje con este último quedaría reflejado muchos años después, en 1898, en el libro *La España Negra*. Diversos autores identifican en la obra de Dario de Regoyos tres etapas diferentes: en primer lugar, durante su permanencia en Bélgica, el predominio del retrato cubre por completo otras disciplinas; en segundo lugar, en un periodo de marcado carácter filosófico, se le reconocen las obras de la Serie de *La España Negra*; y por último, la tercera etapa constituye la más conocida y con la que mayormente se le identifica, de carácter colorista e impresionista y es la más cultivada. Los últimos años de su vida, los pasa, ya de regreso en España, primero en Getxo y posteriormente en Barcelona, donde intenta tratarse una dolencia en la lengua que, incluso, le impide hablar. A pesar de ello, sigue pintando hasta el final de sus días, un 29 de octubre de 1913 a los cincuenta y cinco años. [I.G.S.]

**JOSÉ MARÍA JARDINES** (Cádiz,1862 – 1914)
Pintor natural de Cádiz donde inició sus estudios de Bellas Artes que posteriormente siguió en la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando en Madrid. Su formación artística está marcada por sus estancias en París, donde expuso en importantes certámenes hasta su regreso a Cádiz en 1914 cuando ingresó como profesor en la Academia de Bellas Artes. Cultivó el género del paisaje con gran éxito y reconocimiento. Sus obras se encuentran expuestas hoy en día en los mejores museos del mundo, así como su cotización en las casas de subastas goza de gran valoración. [I.G.S.]

**IGNACIO PINAZO CAMARLENCH** (València, 1849 – Godella, 1916)
Inició su formación en 1864 en la Academia de Bellas Artes de San Carlos (Valencia) y la compaginó con su trabajo como sombrerero. Reside en Roma becado desde 1876 a 1881 y comienza sus grandes trabajos históricos, alejados del convencionalismo del género, pero con carácter academicista. A partir de su llegada a Valencia, inicia una línea pictorica más íntima e impresionista con temas familiares, desnudos y escenas de la vida cotidiana. Es considerado un precursor en temas y estilo de J. Sorolla y Francisco Domingo. En 1896 ingresó como Academico en la Academia de Bellas Artes de San Carlos y en 1903, en la de San Fernando de Madrid. Recibió numerosos premios en distintos certámenes y su obra está presente en numerosos museos nacionales e internacionales. [J.T.R.]

**SALVADOR SANCHEZ BARBUDO** (Jeréz de la Frontera, 1857 – Roma, 1917)
Nace en Jerez de la Frontera, donde inicia sus estudios; a los 19 años se traslada a Sevilla para estudiar en la Escuela Provincial de Bellas Artes. En 1878 viaja a Madrid y en 1882 a Roma, apoyado por su mecenas, el Marques del Castrillo. Allí contacta con Villegas, del que será amigo y discípulo. Cultivó el género histórico con pintura de casacones, escenas de alta sociedad y paisajes, así como escenas costumbristas al estilo de Fortuny. Con la obra *La última escena de Hamlet* obtuvo la 2ª medalla de la Exposición Nacional de 1884. Sus lienzos muestran una extraordinaria habilidad técnica en su pincelada precisa y sumaria, y un fuerte sentido decorativo. De forma muy personal, combinó la herencia «preciosista» de Fortuny con una técnica minuciosa y vibrante, que difumina las formas. [J.T.R.]

**JOAQUIN AGRASOT JUAN** (Oriola,1836 - València, 1919)
Pintor y dibujante alicantino que inició sus estudios en su ciudad natal de Orihuela; en 1856 obtuvo una beca de la Diputación de Alicante para continuarlos en la Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia donde tuvo como maestro al restaurador y académico Francisco Martínez Yago. En 1863 se desplaza a Roma donde tiene contacto con Eduardo Rosales, José Casado y sobre todo con Mariano Fortuny, con el que estableció lazos artísticos y de amistad y cuyo estilo influyó profundamente con la pintura de Agrasot. Vuelve a España en 1875, se establece en Valencia y mantiene una activa vida social y cultural. En 1890 ingresa como Académico de San Carlos en Valencia y más tarde de la Real Academia de San Fernando en Madrid. El estilo de Agrasot se encuadra dentro del realismo pictórico y se interesa por la temática de género y costumbrista regional, con un estilo propio con pleno dominio del dibujo y del color. Obtuvo numerosos premios en exposiciones nacionales e internacionales y su obra está presente en diversos museos como el Museo de Bellas Artes de Valencia, Museu d'Art Modern de Barcelona, Museo de Arte Contemporáneo de Madrid, o El Prado, entre otros. [J.T.R.]

**JEAN-JULES-ANTOINE LECOMTE DE NOÜY** (París, 1842 -1923)
Pintor y escultor francés de estilo orientalista, hijo de Jules Michel Lecomte y de Félicité Alexandrine du Noüy y hermano del arquitecto francés André Lecomte du Noüy (1844-1914). Es considerado un artista conservador y católico. Fue alumno de Charles Gleyre (1806-1874), de Émile Signoles (1804-1892) y, por último, de Jean-Léon Gérôme (1824-1904). Expone habitualmente en los salones de París, donde debuta en 1863 con la obra Francesca de Rimini y Paolo dentro de la caverna. Obtiene diversos premios y reconocimientos. En 1866, a los 24 años, gana una medalla por *Invocación de Neptuno*, y en 1872 el segundo Premio de Roma por *Muerte de Yocasta*. El Gobierno francés adquiere diversas obras suyas para el Palacio de Luxemburgo, para el Museo de Reims o para el Museo de Bellas Artes de Tours, entre otros destinos. [I.G.S.] [J.G.M.]

**JOSÉ NAVARRO LLORENS** (València, 1867 – Godella, 1923)
La figura y obra de éste pintor valenciano ocupa un lugar muy destacado en el mundo de la pintura valenciana y su obra es cada día más valorada por los coleccionistas. Su vida parece perseguida por el infortunio, según escribe José Francés en 1925 en la revista de la época *La Esfera* en la cual dice: "Navarro murió joven y desafortunado". Tuvo relación con Sorolla, tanto de amistad como de admiración por su obra y es sabido en Valencia el cariño y la admiración que también Sorolla sintió siempre por Navarro, hasta el punto que en cierta ocasión cuando las palabras de alguien no hacían justicia con la obra de Navarro, le rebatió diciendo: "Che, quan parles de Navarret, llevat el barret". Influenciado por Fortuny, viajó por Marruecos para plasmar los temas orientalistas y norteafricanos que llenan gran parte de sus obras. Estudió en la Escuela de Bellas Artes de San Carlos de Valencia, como casi todos sus contemporáneos valencianos. Los penosos últimos años de su vida los vivió humildemente en su estudio de Godella, pintando y dando clases de pintura y padeciendo las continuas desgracias que se cebaban en él. Vió morir a su esposa y a sus dos hijos antes de que llegara su fin. Hasta en Godella se cuenta que para colmo de su desdicha también se le murió el borriquillo que le servia de modelo en muchísimas ocasiones y que andaba libremente por la alquería-estudio, como si formara parte de la familia. [J.S.F.]

**ANTONIO MUÑOZ DEGRAIN** (València, 1840 – Màlaga, 1924)
Antonio Muñoz Degrain, por voluntad familiar empezó formándose cómo arquitecto, pero pronto pasó a estudiar y a dedicarse exclusivamente a la pintura. Ingresó en la Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia y fue alumno de Rafael Montesinos. Después se trasladó a Roma, donde llevó una vida bohemia, que al principio fue dura y que le obligó a regresar a España, pero pudo volver a Italia becado por la Diputación Provincial de Valencia. Cuando vuelve de Roma, ya es un pintor consagrado y reconocido, y gana una primera medalla de la Exposición Nacional con Los amantes de Teruel (1884) y fue nombrado profesor de dibujo y ornamentación de la Escuela Provincial de Bellas artes de Málaga, donde tuvo como alumno a Pablo Ruiz Picasso. Su obra se caracteriza por una investigación constante, experimentando y separándose del uso del dibujo a favor del cromatismo construido a base de pinceladas cortas y rápidas, lo cual provoca

siempre en sus obras un efecto especial en su iluminación. Cultiva varios géneros, como por ejemplo el historicismo o el religioso, pero sobretodo el paisaje fue en aquello en lo que más se desarrolló y más ha sido reconocido. Sus paisajes son ejecutados con una técnica personal, se aparta de los tratamientos pictóricos tradicionales. En 1879 obtiene la cátedra de pintura de la Escuela de Bellas Artes de Málaga, y en 1898 la de paisaje para sustituir al pintor Carlos de Haes. Posteriormente, en 1901, pasó a ser director de esta misma Academia. También fue académico de San Fernando de Madrid desde 1898. Sus obras están expuestas a los mejores museos, y una gran cantidad está depositada en el Museo de Bellas artes de Valencia, donde en julio de 1910 hizo donación de obras propias y de otros autores consagrados que formaban parte de su colección particular.

**VICENTE MARCH MARCO** (València, 1850 – Benigànim 1924)
Fue, como casi todos sus contemporáneos valencianos, alumno de la escuela de Bellas Artes de San Carlos en Valencia. Sintió una gran atracción por la obra de Francisco Domingo Marqués, a quién seguramente conoció en Valencia. Aspiró, sin lograrlo, a una de las plazas de pensionado en Roma y quedó en segundo puesto ya que la ganó Ignacio Pinazo. A pesar de ello, con sus propios medios, se costeó el viaje a Roma y se integró en la colonia de pintores españoles residentes en la ciudad. En Roma alternó el "tableautin" de acento costumbrista con escenas de "casacas" al estilo de Francisco Domingo Marqués y temas realistas. Residió largo tiempo en Subiaco, localidad de los Apeninos romanos, donde pintó escenas de la vida cotidiana de los campesinos. Ya en Valencia pinta temas costumbristas regionalistas al estilo de Joaquín Agrasot. Se estableció finalmente en Benigànim hasta su fallecimiento en 1924. [J.S.F.]

**CECILIO PLA GALLARDO** (València, 1860 – Madrid, 1934)
Considerado como el máximo exponente de la pintura modernista valenciana, inició sus estudios en su niñez en la Escuela de Artesanos de Valencia y, posteriormente, en la Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia. En 1879 se traslada a Madrid e ingresa en la Academia de San Fernando, donde es discípulo de Emilio Sala. En 1880 se establece en Roma y realiza obras con escenas de género costumbrista en las que se observa la influencia de Mariano Fortuny. Participó en distintas Exposiciones Nacionales de Bellas Artes y consiguió numerosos galardones, así como la medalla de honor en la Exposición Universal de París. Su obra se caracteriza por la gracia y la elegancia decorativa, muy próxima al modernismo, así como por un estilo impresionista de gran audacia. En 1910 ingresó como docente en la Real Academia de San Fernando, sustituyendo a Emilio Sala, y es nombrado académico en 1924. También destacó como decorador, al realizar los murales de los salones principales del Casino de Madrid, del Círculo de Bellas Artes, o del desaparecido Palacio de Medinaceli. Su obra presenta gran diversidad tanto en temas como en el ámbito de expresión y utiliza todo tipo de soportes o técnicas. Muestra la luz mediterránea y lo cotidiano de la época. [J.T.R.]

**TEODORO JUAN ANDREU SENTAMANS** (Alzira, 1870 – València, 1935)
Pintor y artista gráfico valenciano seguidor del luminismo impresionista de Joaquín Sorolla, del que fue discípulo. En 1884 inició sus estudios de dibujo y pintura en la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid y en 1889 en el estudio de Joaquín Sorolla. En 1904 obtuvo la plaza por oposición de profesor en la Escuela Superior de Artes e Industrias y Bellas Artes de Cádiz. Regresó a Valencia en 1909. Participó en numerosas Exposiciones Nacionales e Internacionales de Bellas Artes y recibió numerosos galardones. Fue nombrado miembro de la Real Academia de San Carlos. Su obra fue típicamente levantina con gran luminosidad y escenas costumbristas (*La paella, La viudeta, Valle de la Murta, Labradora Valenciana*). [J.T.R.]

**LUIS HUIDOBRO LA PLANA** (Madrid ,1870 - 1936)
Pintor y escultor español, autodidacta, especializado en temas castizos madrileños, que también cultivó el retrato y el paisaje. Participó en numerosas muestras y exposiciones, tanto individuales como colectivas, obtuvo sendas menciones honoríficas en las Exposiciones Nacionales de Bellas Artes de 1904 y 1906, tercera medalla en 1910, segunda en 1912 por el lienzo titulado *Mi madrina* y condecoración en la edición de 1920. Asimismo, fue premiado con tercera medalla en la sección de artes decorativas en 1913 y con medalla en la Exposición Hispano-Francesa de Zaragoza de 1908. Como exposiciones personales destacaron las celebradas en el patio del Ministerio de Estado de Madrid en 1919 y en el madrileño Círculo de Bellas Artes en 1933. Pintor realista, con un realismo sin concesiones a la fantasía con utilización de coloraciones sobrias pero calientes; refleja en sus obras personajes y escenas de su época y, sobre todo, de su Madrid, con paisajes característicos de la ciudad, las riberas del Manzanares, las fiestas populares o las mañanas del Rastro. [J.T.R.]

**JOSÉ BENLLIURE GIL** (València, 1855 - 1937)
Pintor nacido en el seno de una familia con amplia tradición artística -hermano del escultor Mariano Benlliure y del pintor Juan Antonio Benlliure-. Inició su formación a los 12 años con Francisco Domingo Marqués y a los 24 años fue enviado a la Academia Española de Bellas Artes de Roma (1879). Perteneció a las Academias de San Carlos (Valencia), San Fernando (Madrid), San Lucas (Roma), Brera (Milán) y Múnich. En 1903 y hasta 1913, asumió la dirección de la Academia de Bellas Artes de España en Roma. En sus comienzos se dedicó a la pintura de género, pero, aconsejado por el pintor italiano Morelli, realizó también obras de mayor empeño y religiosas, en las que aparece una clara evocación fantástica y simbolista, reflejada en la *Barca de Caronte*. Cultivó la pintura costumbrista en la que dio testimonio de la Valencia del s. XIX y en la que representó a personajes populares y escenas del campo valenciano. [J.T.R.]

**ARTURO ALMAR**
Probablemente nació en Manises (Valencia), donde se encuentra la mayor parte de su obra. Sabemos que realizó en 1922 un panel de "La Ultima Cena", copia de Bassano, cuyo original se encuentra en el Museo del Prado y que en principio perteneció al Círculo Católico La Paz de Manises y después pasó a la iglesia de San Juan Bautista de la misma Ciudad, donde tiene una calle dedicada. . [J.S.F.]

**FRANCISCO OÑATE**
Pintor que pertenece al grupo de miembros del Colegio del Arte Mayor de la Seda, que fueron discípulos de la Sala de Flores, donde recibió un premio en 1820. En 1823 fue premiado por su obra por la Real Sociedad Económica de Amigos del País de Valencia. [J.T.R.]

**ELISEO MEIFREN ROIG** (Barcelona, 1858 –1940)
Pintor que vivió de pleno la etapa del modernismo a pesar de que, en su obra, está más marcada la influencia del impresionismo francés. Nacido en el seno de una familia burguesa empezó los estudios de medicina pero, finalizado el primer curso, los abandonó a favor de su vocación artística. Así pues, en 1875 se matricula en la Escuela de Bellas artes de Barcelona, más conocida como Escuela de la Llotja, donde fue discípulo de Antoni Caba y Ramón Martí Alsina. Completó su formación en París, donde, en compañía de los pintores Ramon Casas y Santiago Rusiñol, se encamina hacia un arte alejado de los academicismos a favor de la manera de hacer impresionista ligada al arte del *plein air*. Los inicios de Meifrèn en la pintura coincidieron con los epílogos del realismo y el naturalismo a pesar de que es conocido sobre todo como pintor de marinas y paisajes, hechos con pinceladas sueltas y en tonos amables. Ahora bien su obra es tan amplía que se distinguen tres momentos claros en los que su arte cambia debido a las influencias coetáneas que adopta. La primera etapa alcanza desde su aprendizaje en la Escuela de la Llotja hasta sus viajes a París (1875–1890), es el momento de formación en el cual va eliminando, poco a poco, los elementos compositivos que establecen la tercera dimensión y se centra en elementos de primer plano y el encuadre como hacían muchos de los artistas de la Escuela de Barbizon, por eso se cree que tiene cierta conexión con el estilo de sus pintores, así como con los impresionistas por la pintura rápida que quiere captar el movimiento y el predominio del color. En 1880 realizó su primera exposición a Sala Parara. Durante los siguientes años no deja de ir a París y así alterna su vida entre esta ciudad y Barcelona. Allá realiza numerosos dibujos y acuarelas que representaban la vida urbana y los cafés. Después, hay un momento de estabilidad, en el cual su obra es más madura y que alcanza el cambio de siglo (1890–1905), es el momento de madurez de su arte donde principalmente gracias a las influencias impresionistas cambia la gama cromática utilizada hasta el momento, introduce nuevos colores y pruoba diferentes efectos lumínicos, tan en la incidencia sobre superficies acuáticas cómo en los juegos de luz y sombra creado por vegetaciones; realiza sobre todo cuadros de temática agradable. Además las pinceladas empiezan a ser más seguras y delicadas y deja de lado convencionalismos académicos. Finalmente, un último momento que alcanza la época de sus viajes por el mundo hasta su estancia en Mallorca (1905–1939). Su manera de hacer ya es plena; ha logrado una variedad de temáticas, riqueza en los planteamientos y seguridad técnica, cosa que reflejan sus serías de temática variada. Meifrèn también analizará diferentes formas de matizar los cielos y las aguas en lugares y situaciones diversas, pero sobre todo lo reflejará en las obras que hace del pueblo de Cadaqués. Siempre sin abandonar la idea de reflejar más que un tema o anécdota, la fugacidad del tiempo mediante los movimientos en la agua y el aire. Murió en febrero de 1940. [J.G.M.]

**JOAQUIM MIR I TRINCHET** (Barcelona, 1873 –1940)
Fue influido por el paisajismo de la escuela Vayreda. Consiguió varias medallas en exposiciones en Madrid y Barcelona. También expuso, entre otras ciudades, en Washington, París, Nueva York, Amsterdam o Venecia. Su estilo más personal se basa en una superación propia de la pintura impresionista, basada en una visión intuitiva y libre del paisaje a base de manchas y masas de color que sintetizan la apariencia real bordeando muy a menudo la abstracción. Los primeros estudios los hizo al colegio Sant Miquel donde conoció a Isidre Nonell. Empezó a estudiar bajo las órdenes de Lluís Graner, que lo inició en el género del paisaje. El 1893 empezó a estudiar en la *Escola de la Llotja*, donde recibió clases de Antoni Caba, pero más adelante dejaría los estudios. Formó parte de la *colla del Safrà* (también conocida como *colla de Sant Martí*), un grupo de artistas fundado en 1893 e integrado por Isidre Nonell, Ricard Canals, Ramon Pichot, Juli Vallmitjana y Adrià Vado. También entró en contacto con el grupo de artistas que frecuentaban *Els Quatre Gats*. En 1899 marchó a Madrid donde, este mismo año, ganó el segundo premio de la Exposición Nacional de Bellas Artes, y a finales de año fue a Mallorca con Santiago Rusiñol y se instaló en la aldea de Sa Calobra donde hizo algunas de sus mejores pinturas. Destaca la influencia de esta etapa en las pinturas murales que hizo para la casa de su tío y mecenas Avel·li Trinxet Casas, de Barcelona, gran industrial textil, obra de Josep Puig i Cadafalch conocida cómo *Casa Trinxe*t. No fue nunca ni a Roma ni en París, como era costumbre en aquella época. El 1903 sufrió una crisis y se trasladó al Instituto Psiquiátrico Pere Mata de Reos por motivos de salud. Se quedó unos años por Tarragona y pintó paisajes de L'Aleixar y Maspujols a partir de 1906. El 1913, por razones familiares, se fue hacia Mollet del Vallès, y el 1918 hacia Caldes de Montbui. El 1921 se casó y se instaló en Vilanova i la Geltrú, en una finca actualmente conocida como *Casa Mir*. Desde entonces desarrolló intensas campañas pictóricas en Montserrat, en Valencia, donde fue a inspirarse para los murales sobre las conquistas de Jaume I que le encargaron para el palacio de la Diputación de Barcelona. Se le considera uno de los máximos exponentes de la pintura inmediatamente posterior al Modernismo, creador de un postimpresionismo muy personal. Murió en Barcelona en1940 después de una estancia en prisión, acusado por el franquismo de connivencia con la República. [J.G.M.]

**IGNACIO ZULOAGA ZABALETA** (Eibar 1870- Madrid 1945)Trabajó de niño en el taller de su padre donde tuvo los primeros contactos con el dibujo y el grabado. La pintura de Zuloaga fue de las más discutidas por la crudeza de su dramatismo. La expresión de un realismo empecinado a presentar la crónica de la época particularmente de una Castilla en cierto modo deformada por la Generación del 98. Zuloaga estuvo vinculado especialmente con Segovia, tanto con la ciudad, donde por un periodo de quince años y hasta 1913 mantuvo un estudio donde pasaba el otoño enzarzado en un intenso trabajo, el resultado del cual se llevaba después en París, como con la provincia, y especialmente con la villa de Pedraza, en la cual viviría y trabajaría en su castillo, el de los Velasco. [J.G.M.]

**JOSÉ GUITERAS DE SOTO** (Xàtiva 1885 – València 1950)Pintor, abogado y escritor. Su obra destaca especialmente por la realización de paisajes urbanos, como por ejemplo jardines, fuentes y paseos. Realizó sus estudios a la Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia y en los talleres de Mauricio Ricunier y Santiago Rusiñol, con el cual viajó a Italia para ampliar su formación. Hay que destacar su participación en certámenes como por ejemplo el celebrado al Museo de Arte Moderno de Madrid de 1929. En su trabajo destaca el credo impresionista en la técnica y intenta, según decía: "pintar la atmósfera para conseguir la impresión de la realidad más completa", con trabajos en los que claramente se aprecia el amor a su tierra nativa, logrando la tonalidad setabense, de pueblo mediterráneo. [J.G.M.] [J.T.R.]

**JULIETTE GEORGE** (París, ? – 1944)
Pintora de la escuela francesa. Sus reproducciones de interiores son tan exactas al ser capaz de recrear el ambiente, que algunos museos históricos, como el Carnavalet de París, las han adquirido para sus colecciones. Fue alumna de Adler y participa con regularidad con los artistas franceses del momento. Es poseedora de altos reconocimientos como la medalla de plata en un certamen de 1944. [J.T.R.]

**JOSÉ SEGRELLES ALBERT** (Albaida, 1885 – 1969)
Pintor español e ilustrador universal nacido en Albaida el 18 de marzo de 1885, donde también falleció el 3 de marzo de 1969. Estudió Bellas Artes en la Academia de San Carlos y en la escuela de Artesanos de Valencia, y los terminó en la Lonja de Barcelona. Fue discípulo de Isidoro Garnelo y fueron importantes para él los consejos, sobre el uso del color, recibidos de Joaquín Sorolla. Tras sus éxitos como Ilustrador y acuarelista, en 1930 viaja a Nueva York y expone en el Roerich Museum y consigue con su éxito alcanzar la fama de los maestros Rackman y Doré. A su regreso a España, tras recibir homenajes en Cataluña, Madrid y Valencia, se estableció, en 1940, definitivamente en Albaida donde vive y trabaja en su casa – estudio; lugar que con el tiempo se convertirá en el actual Museo Segrelles. Se dedicó muchos años a la ilustración de obras literarias y revistas gráficas, especialmente inglesas y norteamericanas. Como pintor destacó en la técnica de la acuarela e hizo numerosos cuadros al óleo para iglesias Valencianas, entre las que destacan las pinturas de Santa María de Ontinyent y las del Altar Mayor de la Iglesia de Albaida. Hay que señalar, entre los premios y menciones que se le otorgaron, la Medalla de Oro de la Exposición Internacional de Barcelona en 1929 y, a título póstumo, la Medalla de Oro al Mérito del Trabajo. Es Hijo Predilecto de la ciudad de Albaida. [J.L.G.V.]

**JUAN BAUTISTA PORCAR RIPOLLÉS** (Castellón de la Plana, 1889 – 1974)
Nacido en el seno de una humilde familia de labradores, de joven alternó las labores agrícolas con las tareas artísticas. Estudió en la Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia. Desde 1910 hasta 1914 residió en Barcelona. Regresó luego a Castellón y fundó la agrupación "Ribalta", centrada en la pintura natural del paisaje. Su mayor éxito lo logró en 1954 cuando ganó la primera medalla en la Exposición Nacional de Bellas Artes. Sus temáticas preferentes eran los niños y los paisajes de su entorno (montes, puertos, estaciones, pinares, etc.). Su actividad pictórica se vió complementada con una dedicación paralela en la investigación arqueológica de la provincia, que tuvo una especial compensación en 1933 cuando descubrió las pinturas rupestres del barranco de "La Gasulla" en Ares del Maestre. Fue miembro también del Comité Internacional de Especialistas en Arte Rupestre.[J.S.F.]

**VICENTE NAVARRO ROMERO** (València, 1888- Barcelona, 1979)
Fue un escultor establecido en Barcelona, donde desde 1918 ocupó el cargo de catedrático de escultura de la Escuela de Bellas Artes de la Llotja. Realizó sus estudios en la Escuela de Bellas Artes de San Carlos de Valencia, donde consiguió una beca para realizar sus estudios como pensionado en Roma durante el 1913. Fue nombrado académico por la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia, la Real Academia Catalana de Bellas Artes de Sant Jordi de Barcelona y de la Academia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid. Se dedicó también a la pintura mural y de caballete, dejó una buena colección de dibujo así como de grabado. Su obra se inscribe dentro del realismo artístico mediterráneo con una tendencia hacia el naturalismo. El año 1947 le fue concedido el premio Nacional de Pintura y Escultura. [J.G.M.]

**RAFAEL DURANCAMPS FOLGUERA** (Sabadell, 1891 - Barcelona, 1979)
Aprendió el oficio bajo la protección de Joan Vila Cinca y tuvo la influencia de Joaquim Mir, con quién estableció amistad de joven. Visitó varios museos para impregnarse de la técnica de los grandes maestros como Velázquez o el Greco. En esta época su obra muestra un colorismo en el que se observan las influencias de sus maestros. Expuso por primera vez el 1915 en la Academia de Bellas Artes de Sabadell, en el marco de una exposición colectiva. Su primera muestra importante fue el 1917, cuando expuso en las Galeries Laietanes. Más adelante, en 1926, se fue a vivir en París, donde creó su propio estilo, sobre todo naturalezas muertas y paisajes. Durante su estancia en París abrió una Galería de Arte, conocida con el nombre de La Fenêtre Ouverte. En esta sala expusieron artistas como Dalí, Cézanne, Derain, Dufy, Miró o Picasso. Gracias a esta galería, Durancamps entró en contacto con la alta sociedad parisiense. De nuevo temporalmente en Sabadell, recibió el encargo de pintar unos murales para la casa de la villa del Pueblo Español, con motivo de la Exposición Universal de 1929 en Barcelona. Desde 1932 expuso anualmente en la Sala Parés, a pesar de que su estancia en París se prolongó hasta 1939, cuando vuelve a Cataluña debido al estallido de la Segunda Guerra Mundial. Se estableció en Barcelona, pero pasaba temporadas en Sitges, Cadaqués... y exponá a menudo en Barcelona y Madrid, donde aprovechaba para visitó asiduamente el Museo de Prado. Fue en Madrid donde pronunció la conferencia *Lacras de la Pintura Actual*, donde criticaba fuertemente el arte de vanguardia y todos los ismos del siglo XX. [J.G.M.]

**GENARO LAHUERTA LÓPEZ** (Valencia, 1905 – 1985)
Pintor español nacido en Valencia el 8 de febrero de 1905. Murió también en Valencia el 10 de febrero de 1985. Estudió en la Escuela de Artes y Oficios de Valencia y en la Escuela de Bellas Artes de San Carlos de la misma ciudad. Tras los estudios trabajó como ilustrador en varias revistas de la época. Fue un destacado retratista que formó parte del grupo pictórico "Los Ibéricos". Fue académico de las Academias de las Artes de Valencia, Barcelona, Sevilla y Madrid y recibió numerosas distinciones. Consiguió, en años distintos, una Primera Medalla, una Segunda Medalla y una Tercera Medalla en las Exposiciones Nacionales de Bellas Artes de Madrid. La Academia de las Artes y la Ciencias y Letras de Paris le concedió su Medalla de Oro y en España se le otorgó la Medalla al Mérito de las Bellas Artes. En 1987, dos años después de su muerte, la Diputación Provincial de Valencia le dedicó una exposición retrospectiva de su obra. [J.L.G.V.]